

Дзейнасць і Мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНнікаў БССР

ГОД Выхадна 31-ы
№ 21 (1762)

Аўторак, 12 сакавіка 1963 года

Цэна 4 кап.

СУСТРЭЧА КІРАЎНІКОЎ ПАРТЫІ І ўРАДА З ДЗЕЙЧАМІ ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА

7 сакавіка ў Крамлі адбылася сустрэча кіраўнікоў партыі і ўрада з дзейчымі літаратуры і мастацтва, у час якой працягваўся абмен думкамі на пытаньнях літаратуры і мастацтва, пачаты на сустрэчы 17 снежня 1962 года.

У Сьвярдлоўскай зале Крамля сабраліся пісьменнікі, кампазітары, мастакі, скульптары, дзеячы кіно і тэатра — мастацкая інтэлігенцыя Масквы, Ленінграда, прадстаўнікі ўсіх саюзных рэспублік, першыя сакратары ЦК Кампартыі саюзных рэспублік і некаторыя абласных і гарадскіх камітэтаў партыі, сакратары ЦК Кампартыі саюзных рэспублік, якія займаюцца пытаньнямі ідэалагічнай работы, рэдактары цэнтральных газет і часопісаў, радыё і тэлебачаньня.

На сустрэчы прысутнічалі таварышы Л. І. Брэжнэў, Г. І. Воранаў, А. П. Кірыленка, Ф. Р. Казлоў, А. М. Касягін, М. В. Падгорны, Д. С. Пелянскі, М. А. Суслэй, М. С. Хрушчоў, В. В. Грышын, Л. М. Яфрэмаў, К. Т. Мазураў, В. П. Мжаванадзе, Ш. Р. Ра-

шыдаў, Ю. В. Андронаў, П. Н. Дзёмічаў, Л. Ф. Ільчоў, В. І. Палыкоў, Б. М. Панамароў, А. П. Рудкоў, А. М. Шалейн.

З прамовамі выступілі т. Л. Ф. Ільчоў, С. В. Міхайлоў, А. А. Пракоф'еў, А. С. Малышка, П. У. Броўка, М. А. Шалахаў, М. І. Ром, Е. В. Швэцэва, Ц. Н. Хрэнікоў, Г. Н. Чухрай, В. В. Ярылаў, Б. В. Ігансон, Р. І. Рамдзевенскі, Л. С. Собалеў, А. А. Плесцяў, Э. І. Неізвестны.

В сакавіка ў Сьвярдлоўскай зале Крамля працягваўся абмен думкамі на пытаньнях літаратуры і мастацтва на сустрэчы кіраўнікоў партыі і ўрада з дзейчымі літаратуры і мастацтва.

На сустрэчы прысутнічалі таварышы Л. І. Брэжнэў, Г. І. Воранаў, А. П. Кірыленка, Ф. Р. Казлоў, А. М. Касягін, М. В. Падгорны, Д. С. Пелянскі, М. А. Суслэй, М. С. Хрушчоў, В. В. Грышын, Л. М. Яфрэмаў, К. Т. Мазураў, В. П. Мжаванадзе, Ш. Р. Ра-

шыдаў, Ю. В. Андронаў, П. Н. Дзёмічаў, Л. Ф. Ільчоў, В. І. Палыкоў, Б. М. Панамароў, А. П. Рудкоў, А. М. Шалейн.

З прамовамі выступілі В. Л. Васілеўская, А. А. Вазнясенскі, І. І. Галіцын, В. П. Аксёнаў, Е. Ю. Мальцоў, В. А. Смірноў, А. Г. Аруцянцян, В. А. Кочаў, З. І. Азгур, Д. А. Нелбан-дзян, Мірзо Турсун-Зеда.

Цэля сустрэчы дзейчымі літаратуры і мастацтва, з вялікай прамовай выступіў таварыш М. С. Хрушчоў, які выказаў заданьні ў галіне ідэалагічнай работы, развіцця літаратуры і мастацтва сацыялістычнага рэалізму ва ўмовах разгорнутага камуністычнага будаўніцтва.

Сустрэча, якая праходзіла ў атмасферы адкрытага абмену думкамі, выклікала ўспамінаўчы характар інтэлігенцыі, яе згуртаванасць вакол лінгвістычнай партыі, гатоўнасць дзейча літаратуры і мастацтва сваёй творчасцю актывна ўдзельнічаць у ажыццэўленні вялікай праграмы будаўніцтва камунізму.

Вышэйшы абавязак савецкага пісьменніка, мастака, кампазітара, кожнага творчага работніка быць у радах будаўнікоў камунізму, служыць сваім талентам вялікай справе нашай партыі, змагацца за перамогу ідэй марксізма-ленінізма.

Масква. Сустрэча кіраўнікоў Камуністычнай партыі і Савецкага ўрада з дзейчымі літаратуры і мастацтва. Выступае таварыш М. С. Хрушчоў. Фота А. УСЦІНАВА.

ВЫСОКАЯ ІДЭІНАСЦЬ І МАСТАЦКАЕ МАЙСТЭРСТВА — ВЯЛІКАЯ СІЛА САВЕЦКАЙ ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА ПРАМОВА ТАВАРЫША М. С. ХРУШЧОВА

НА СУСТРЭЧЫ КІРАЎНІКОЎ ПАРТЫІ І ўРАДА З ДЗЕЙЧАМІ ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА 8 САКАВІКА 1963 г.

Дарагія таварышы! Мы з вамі на працягу апошніх месяцаў сустракаемся другі раз. А калі ўлічыць гутарку ў Цэнтральным Камітэце партыі з маладымі работнікамі літаратуры і мастацтва, якую праводзіла Ідэалагічная камісія, то наша сённяшняя сустрэча будзе ўжо трэцяй.

Матэрыялы аб гэтых сустрэчах былі апублікаваны ў друку і выклікалі вялікую цікавасць. Мы з задавальненнем адзначаем, што пазіцыя Цэнтральнага Камітэта партыі па пытаньнях мастацтва атрымала гарачую падтрымку творчых работнікаў, партыі і народа, нашых замежных сяброў.

У сваёй прамове тав. Ільчоў ужо расказаў аб тым, які жывы водзук выклікала сярод савецкай

і замежнай грамадскасці выступленне Цэнтральнага Камітэта КПСС на пытаньнях літаратуры і мастацтва. Ён спраядліва адзначыў, як узрасла ў нас у краіне актыўнасць творчых работнікаў у барацьбе супраць нездаровых тэндэнцый у літаратуры і мастацстве.

Шчыльна меркаванні і рад каштоўных прапаноў выказаў многія таварышы, якія выступалі на гэтай нарадзе. Усё гэта пераказана сведчым аб тым, што пытанні, якія мы з вамі абмяркоўваем, маюць прынцыповае значэнне для развіцця сацыялістычнай культуры, савецкай літаратуры і мастацтва ў тым напрамку, які вызначан у Праграме Камуністычнай партыі.

БУДАЎНІЦТВА КАМУНІЗМА І ЗАДАЧЫ МАСТАЦКАЙ ТВОРЧАСЦІ

Дзейнасць пісьменнікаў, мастакоў, кампазітараў, скульптараў, работнікаў кіно і тэатра — усё гэта творчы інтэлігенцыя пастаянна знаходзіцца ў пераходнай эпоху і народа. І гэта зусім зразумела. Мы жывём у такі час, калі літаратура і мастацтва, як і прадказваў Уладзімір Ільіч Ленін, сталі непарыўнай часткай агульнанароднай справы.

Савецкі народ над кіраўніцтвам сваёй лінгвістычнай партыі будзе камуністычнае грамадства. Галоўная наша мэта ў будаўніцтве камунізму, я падкрэслівала гэта, — стварэнне ўсіх умоў для лепшага жыцця людзей працы. А камуністычнае грамадства імяна і будзе грамадствам людзей працы.

Людзям арганічна ўласціва патрабнасць у працы, і толькі напісанні, наставілі людзей працы ў нечалеваць ўмовы, калечыць іх, разбэшчалым чынам дзейнічае на адносіны многіх людзей да працы. Тыя людзі, якія не мірацца з прыгнетам чалавеча чалавечам, у працэсе працоўнай дзейнасці развіваюць сваю класавую самасвядомасць і становяцца актывнымі барацьбітамі за інтарэсы працоўных, супраць эксплуатацый. Другія, якія кіруюцца толькі асабістымі, уласнымі інтарэсамі, паслібны ў грамадскім жыцці, не будзельнічаюць у класовых баях за зварэнне буржуазіі і пабудову новага грамадства. Трэція жывуць за кошт чужой працы. Гэта — эксплуататары, прыгнатыя працоўныя.

Камунізм будзе працай і толькі працай мільянаў. Вось чаму партыя прыкладае ўсе намаганні, каб у будаўніцтве камунізму актывна ўдзельнічаў у адным працоўным маналітычным калектыве ўсё савецкі народ — рабочыя, калгаснікі, інжынеры, канструктары, тэхнікі, настаўнікі, урачы, аграномы, вучоныя, дзеячы ўсіх галінаў культуры, літаратуры і мастацтва.

Цяпер усё бачна, што намагаюцца партыі даць выдатныя вынікі, наш народ дасягнуў вялікіх поспехаў на шляху да камунізму. Але мы не можам заплюшчыць вочы на тыя цяжкасці, якія прыходзіцца пераходзіць у будаўніцтве новага грамадства. Да ліку такіх цяжкасцей адносяцца перажытыя мінулыя ўспаміны пазняй часткі пераходнага перыяду да будаўніцтва камунізму. Гэтыя перажытыя жыццё прыносяць перш за ўсё ў індывідуальна адноснах да працы, да выканання свайго грамадскага абавязку, абавязку перад народам.

У бітве за камунізм, якую мы вядзем, важнейшае значэнне мае выхаванне ўсіх людзей у духу камуністычнага Ідэалаў. І гэта з'яўляецца галоўнай задачай ідэалагічнай работы нашай партыі ў цяперашні час. Нам трэба прывесці ў баявы парад усё ідэйнае зброю партыі, да ліку якой належыць і такі магучы сродак камуністычнага выхавання, як літаратура і мастацтва. (Апладысменты).

Нашы сустрэчы з вамі, якія сталі добрым прывітам жыцця, з'яўляюцца на сутнасці справы і маюць асаблівае значэнне для літаратуры і мастацтва, іх творчай актывнасці і рэвалюцыйнай баянасці.

Партыя, не Цэнтральны Камітэт лічаць, што савецкая літаратура і мастацтва развіваюцца па шляху і ў асноўным добра выконваюць свае заданні.

Але было б вельмі шкодным пераваліваць поспех літаратуры і мастацтва і не бачыць сур'ёзных недахопаў у рабоце пісьменнікаў, мастакоў, кампазітараў, дзеячоў кіно і тэатра. Якіх-небудзь ідэйна-творчых прывадаў надзвычайна

характэру не адбылося, але гутарка тым не менш ідзе аб істотных недахопах, а ў радзе выпадкаў і памылках, мёртвах з якімі нельга.

Жыццё паказала, гэта пацвердзілася і ў выступленнях некаторых таварышаў на мінулай гутарцы і сёння, што не ўсе яшчэ работнікі літаратуры і мастацтва правільна разумеюць заданні ў галіне літаратуры і мастацтва, выкладзеныя ў Праграме партыі. Значыць, існуе неабходнасць яшчэ раз растлумачыць наш партыйны пункт гледжання па карэктных пытаньнях мастацкай творчасці ў пераходны перыяд будаўніцтва камунізму.

Якіх мастацкіх твораў чакае савецкі народ, які творы ён цюціць і падтрымлівае і што ён адхіляе?

Літаратура і мастацтва сацыялістычнага рэалізму дасягнулі вялікіх вышэйшых мастацкай творчасці. Маюць багаты і разнаплановы традыцыйны і карыстаюцца сучаснай вядомасцю. Ва ўсіх савецкіх рэспубліках створаны выдатныя творы, высокіх духоўных каштоўнасцей, якімі справядліва ганарыцца народы нашай краіны.

Творчасць выдатных прадстаўнікоў савецкай літаратуры і мастацтва — вялікая заслуга іх перад народам, нашымі прыкладам служэння мастака сваёй Радзіме.

Што яшчэ можа даць большае задавальненне мастаку, чым усведамленне таго, што яго талент цалкам прысвечан барацьбе народа за пабудову камунізму, што яго творы прыняты народам і высока ацэнены ім.

Успомніце, які ў свой час наш народ узяў на ўзброенне пазіцыю Дзямяна Беднага. У гады грамадзянскай вайны, калі савецкі народ у жорсткіх сутычках з савецкім імперыялізмам адстойваў першую ў свеце сацыялістычную дзяржаву рабочых і сялян, з песнямі Дзямяна Беднага ішлі ў бой і чырвоначырвоўцы, і чырвоначырвоўцы, і партызаны. Гэтыя песні былі даходлівыя для ўсіх, зразумелыя кожнаму, нават непісьменным сялянам, якія знаходзіліся ў радах Чырвонай Арміі.

У найпапулярнейшай у той час песні «Кан родная мяня мать провожала» адлюстраваны душы народныя. Пазіт быў у баявым страі барацьбы за рэвалюцыю і аддаў сваё жыццё свайму таленту служэнню вялікай справе вызвалення працоўных ад ярна эксплуатацый.

Дзямін Бедны меў даўны дар праўніцтва і душу працоўнага сялянина. З ім разумеў і славян мастацкага майстэрства раскрыў ён дваістаць душы селянина. У сваіх творах перады грамадзянскай вайны пазіт пераказана раскрыў псіхалогію селянина з усімі ўласцівымі ім у тады рысамі. З аднаго боку, селянін вельмі задавы рысамі, што новае, большавіцкая ўлада надавалі яго жямлей, пра яго ён марыў і за дзяліла ішла ў той час узброеная барацьба. З другога боку, некаторыя сяляне, атрымаўшы зямлю ад Савецкай ўлады, не правілілі разумення таго, што народную ўладу, заваёўваў рэвалюцыя трэба абараняць са зброй у руках.

Вялікае выхавачае значэнне твораў Дзямяна Беднага заключаецца ў тым, што пазіт рэвалюцыйны пазіцыі гнейна асуджае ваганні і неўстойлівасць селянина і разам з тым растлумачвае яго згубнасць гэтых ваганняў і хістанняў для інтарэсаў самога сялянства. Пазіт дапамагае селяніну зразумець, што ў яго інтарэсах быць у непарыўным саюзе з рабочым класам пад кіраўніцтвам большавіцкай партыі.

Але той, хто глядзіць на нашу рэалінасць з пазіцыі пачобнага назіральніка, не можа убачыць і ўзнавіць праўдзівай карціны жыцця. На жаль, бывае так, што некаторыя прадстаўнікі мастацтва маркуюць аб рэалінасці толькі па паху прыбыральных, паказваюць людзей у наўмысна пачварным выглядзе, маюць свае карціны змрочных фарбамі, якія толькі і здольны прывесці людзей

у стан смутку, тулі і безвыходнасці, маюць рэалінасць згодна са сваімі прадуманымі, сансаванымі, суб'ектывісім ўзглядамі аб ёй, на надуманых ім худосочных схемах.

Мінулы раз мы бачылі моталіўную мазію Эрнста Неізвестнага і абураліся тым, што гэты, не пазбаўлены, як відаць, задаткаў чалавек, які скончыў савецкую вышэйшую навуковую ўстаноўку, плаціць народу такой чорнай нудзьянасцю. Добра, што такіх мастакоў у нас няма, але, на жаль, ён ўсё-такі не адзінока срод работнікаў мастацтва. Вы бачылі і некаторыя іншыя вывабы мастакоў-абстрактністаў. Мы асуджам і будзем асуджаць такую агіднасць адкрыта, з усёй непрымірымасцю.

Таварышы! Наша партыя лічыць савецкае кінамастацтва адным з самых вялікіх мастацкіх сродкаў камуністычнага выхавання народа. Па сле ўздзеяння на пачуцці і розум людзей і па ахочу найшырэйшых мас народа нішто не можа параўнацца з кінамастацтвам. Іно дасціпа людзям усё слаба грамадства і, можа сказаць, усё ўзрастае, ад школьнага да старыя. Іно працякае ў самым далёкім раўніні і населеныя.

Вось чаму Цэнтральны Камітэт партыі з такой увагай і патрабавальнасцю падыходзіць да пытаньняў развіцця савецкага кінамастацтва.

Мы бачым і высокую ацэньваем дасягненні ў галіне мастацкай кінамастацтва. І разам з тым, лічым, што дасягнутыя не аднавідае пачынаў ідэйна і тым магчыма, якія маюць дзейны характар мастацтва. Мы не можам быць раўнадушнымі да ідэйнага накіраванасці кінамастацтва і мастацкага майстэрства кінафільмаў, якія выкастаюцца на экраны. У гэтых адноснах справы ў галіне кіно далёка не такія добрыя, як узаўняюць сабе многія кінаработнікі.

Вялікую трывожу выклікае тая акалічнасць, што ў кінамастацтве дамагнутыя мноства вельмі пасрэдных кінакарцін, бедных па зместу і слабах па форме, якія злучыць гледзючы або прыподзіць іх у стан савілісця, нуды і тулі.

Нам у папярэднім парадку паказалі матэрыялы да кінафільма з назвай, якая вельмі абявавае: «Застава Ільіча». Карціна ставіцца рэжысёрам тав. М. Хуцшэвым на кінастудыі Імя Горькага, пад мастацкім кіраўніцтвам вядомага кінарэжысёра тав. С. Герасімава. Трэба прама сказаць, што ў гэтых матэрыялах ёсць хвалюючыя моманты. Але яны па сутнасці справы служачы прывіраццём і савірадынага сэнсу карціны, якія заключаны ў сцвярджэнні непрыемных, чужых для савецкіх людзей ідэй і норм грамадскага і асабістага жыцця. Таму мы выступаем рашуча супраць такой трактоўкі вялікай і важнай тэмы.

Пра гэта можа было б і не гаварыць, таму што работа над фільмам яшчэ не скончылася. Але паколькі ў нашым друку і ў некаторых публічных выступленнях літаратараў і дзеячоў кіно ўсяляк расхваляюцца «выдатныя якасці» гэтага фільма, неабходна выказаць і нашу думку.

Назва фільма «Застава Ільіча» алегарычная. Бо само слова застава азначае раней вартуны атрад. Ды і цяпер гэтым словам называюцца нашы пагранічныя фарпосты на рубяжы краіны. Відаць, трэба думаць, што асноўны персанажы фільма і з'яўляюцца перадавымі славян савецкай моладзі, якія непахісна стаяць на варце заваёўваў сацыялістычнай рэвалюцыі, запавятаў Ільіча.

Але кожны, хто паглядзіць такі фільм, скажа, што гэта няпраўда. Нават найбольш станоўчы з персанажы фільма — трое рабочых хлопцаў не з'яўляюцца ўвасабленнем нашай цудоўнай моладзі. Яны паказаны так, што не ведаюць, як ім жыць і да чаго імінуцца. І гэта ў наш час разгорнутага будаўніцтва камунізму, асветленага ідэямі Праграмы Камуністычнай партыі!

Хіба такая моладзь цалер разам са сваімі бацькамі будзе камунізм пад кіраўніцтвам партыі! Хіба з такімі маладымі людзьмі можа наш народ звязаць свае надзеі на будучае, паверыць у тое, што яны стануць пераемнікамі вялікіх заваяў старэйшых пакаленняў, якія здзісьнілі сацыялістычную рэвалюцыю, пабудавалі сацыялізм, са зброй ў руках адсталялі яго ў жорсткіх сутычках з фашысцкімі ордэамі, стварылі матэрыяльны і духоўныя прадумовы для разгорнутага будаўніцтва камуністычнага грамадства!

Не, на такіх людзей грамадства не можа спадзявацца — яны не барацьбіты і не ператваральнікі светы. Гэта — маральна коўляны людзі, якія састарэліся ў юнацтве, пазбаўлены высокіх мэт і прызванняў у жыцці.

У карціне абазначан намер паказаць у адмоўным плане і раскрытыкаваць лодараў і паўразбэшчаных тыпаў, што сустракаюцца лічэ срод нашай моладзі, лічэ нікога не любяць і не павялаюць: старэйшым лічэ не толькі не даяраюць, але і неандзіць іх. Яны ўсім нездаволены, на ўсё бурчаць, усё высмейваюць і атлеўваюць, праводяць свае дні ў біздэінасці, а вочары і ночы — на падазронах гулінах. Такія тыпы з фашысцкай пагардай гавораць аб працы. Яны гэтакі шалунат хлеб надзены, ды лічэ і зневажае тых, хто стварае гэты хлеб сваёй нялёгкай працай.

Свай намер асудзіць лодараў, дармадаў пастаноўчыны фільма не здолел акалічыць. У іх не ханіла грамадзянскай муканасці і гнейу заклікаў, наставіць да ганебнага сьлуга таіх вылюдкаў і адпачынаў, які абліліся толькі слабай апляўхаванай нядоўня. Але такіх падонкаў апляўхаванай не выпраціць.

Пастаноўчыны карціны арыентацыю гледча на тую спад моладзі. Наша савецкая моладзь у сваім жыцці, у працы і барацьбе прывіраца і пачынае геральтычны традыцыі папярэдніх пакаленняў, якія даказалі сваю вільную адданасць ідэям марксізма-ленінізма і ў гады мірнага будаўніцтва, і на франтах Айчынай вайны. Добра паказана наша моладзь у рамёне А. Фадзеева «Маладая гардыя». І вельмі шкада, што С. Герасімаў, які станаў фільм па гэтым рамёне, не параў сваіму вучню М. Хуцшэву паказаць у сваёй карціне, як у нашай моладзі жывуць і развіваюцца выдатныя традыцыі маладагвардэісцаў.

І ўжо гаварыў учора, што сур'ёзныя прынцыповыя пытанні выклікае эпізод сустрэчы героя фільма з чэнем свайго бацькі, які загінуў на вайне. Па пытанне сьлуга аб тым, які жыць, чэнь бацьку ў сваю чорку прыгаецца ў сына — а кожны табе гадод? І калі сын адказае, што яму дваццаць тры гады, бацька паведамае — а мне дваццаць адзінаццаць. І знікае. І вы хочаце, каб мы павярні ў праўдзіннасць такога эпізоду? Ніхто не павярніў! Усё ведаюць, што нават жыўла не кідае сваіх дзяцей. Калі прымаюць вольную ад сабакі і кінуць у вяду, ён зараз жа кінецца яго ратаваць, рызкуючы жыццём.

Ці можна ўявіць, каб бацька не адказаў на пытанне сына і не дапамог яму парадзіць, які знайсці правільны шлях у жыцці?

А зрэблена так неадра. Тут закладзены пэўны сэнс. Дзяцей хочучь пераказаць, што іх бацькі не могуць быць настаўнікамі ў іх жыцці і за парадзіць да іх зварота іна чым чаго. Моладзь сама без парад і дапамогі старэйшых павіна, на думку пастаноўчыныкаў, вырашаць, як ёй жыць.

Што ж, тут даволі ясна вывільена пазіцыя пастаноўчыныкаў кінафільма. Але ці не знадта вы ханілі пераа краў? Вы што, хочаце настроіць моладзь супраць старэйшых пакаленняў, пасварыць іх адзі з адным, унесці разлад у дружны савецкую сям'ю, якая аб'ядноўвае і маладых і старых у сусемнай барацьбе за камунізм? Можам з усёй адданасцю завіць такім людзям — нічога ў вас з гэтага не выйдзе! (Бурныя апладысменты).

У наш час праблема бацькоў і дзяцей не існуе ў такім выглядзе, як у часы Тургенева, таму што мы жывём у зусім іншую гістарычную эпоху, якой уласцівы і іншыя адносіны паміж людзьмі. У савецкім сацыялістычным грамадстве няма супрацьпачынаў паміж пакаленнямі, не існуе праблемы «бацькоў і дзяцей» у старым сэнсе. Яна выдмура пастаноўчыныкамі фільма і гучна раздуваецца не ў лепшых намерах.

Так мы разумеам адносіны людзей у нашым грамадстве і хочам, каб гэтыя адносіны знаходзілі прадзівае адлюстраванне ў творах літаратуры, у п'есах, кінафільмах, музыцы, жывапісу — на ўсіх відах мастацтва. Хто гэтага лічэ не разумеа, някхай задумаецца, а мы дапаможам ім заняць правільную пазіцыю.

Давольна спытацца ў рэжысёра фільма таварыша Хуцшэва і яго шэфна таварыша Герасімава, як магла ўзнікнуць у іх ідэй такая карціна?

Сур'ёзныя памылкі фільма відочныя. Здавалася б, што дзеячы кіно, якія бачылі яго, павіны былі адкрыта і прама сказаць пра гэта рэжысёру. А адбылася вакол карціны нешта неймавернае. Яшчэ ніхто не бачыў фільма, а ўжо разгарнулася шырокая рэкламная кампанія ў міжнародным маштабе, як аб самай выдатнай, «надзвычайнай з'яве ў нашым мастацтве». Навошта гэта патрэбна? Нельга так рабіць, таварышы, нельга!

(Працяг на 2-й, 3-й і 4-й стар.)

ПРАМОВА ТАВАРЬША М. С. ХРУЩОВА

ПАРТИЙНАСЦЬ І НАРОДНАСЦЬ — ВАЖНЕЙШЫ ПРЫНЦЫП НАШАГА МАСТАЦТВА

У апошнія гады ў сваёй творчасці дзеячы літаратуры і мастацтва аддаюць вялікую ўвагу таму перыяду ў жыцці савецкага грамадства, які звязаны з культам асобы Сталіна. Усё гэта зусім зраўнаважана і збалансавана. З'явіліся творы, у якіх праўда і партыйны пазіцыі асвятляюцца сававака рацэнасна тых гадоў. Можна было б прывесці як прыклад пэўна А. Твардовскага «За дзень — дзень», апавесць А. Салжаніцына «Адзін дзень Івана Дзямішчына», некаторыя вершы Я. Ефтушына, кінафільм Г. Чухрыя «Чыстае неба» і іншыя творы.

Партыя падтрымлівае сапраўды праўдзівы мастацкі творы, якія б адлюстроўвалі бакі жыцця яго і закрывалі, калі яны дапамагаюць народу ў яго барацьбе за новае грамадства, згуртоўваюць і ўмацоўваюць яго сілы.

Усе ведаюць, якую вялікую ролю адгрывае сатэра, у прыватнасці байкі. Таварыш Міхалкоў, напрыклад, часта выступае ў гэтых жанрах. Сатэра — гэта як вострая брытва; паказвае парасці чалавека і адразу, як доўгі хірург, зрэзае іх. Але зброй сатэры трэба ўмець добра карыстацца, як хірург карыстаецца сваім нажом, з тым, каб зрэзаць шкоднае і пакінуць сапраўды жыццёвыя органы, не нанесці яму шкоду. Тут патрэбна майстэрства. Калі не авалодваць гэтым майстэрствам, то не бярэцца, таму што прынесці шкоду іншым, да і сабе рукі паражаны. Праўдзівыя байкі, калі не даюць вострых ранаў дзесям, пакуль яны не навуцацца карыстацца вострымі рэжымі. (Ажыццёна ў зале, алядажыментам).

Прый ўсім гэтым мы лічым неабходным звярнуць увагу ўсіх творчых работнікаў на некаторыя памылковыя матывы і тэндэнцыі, якія выяўляюцца ў творчых асобах аўтараў. Неправільныя тэндэнцыі заключваюцца ў наступным чым, што ўсё ўвага аднабоўна сканцэнтравана на фактах безасонасці, самавольства, злыбытвання ўладай.

Сапраўды, гады культуры асобы пакінулі цяжкія вынікі. Наша партыя сказала пра гэта народу ўсё праўду. Разам з тым трэба мець на ўвазе і пам'януць, што тымі гады не былі перыядам застою ў развіцці савецкага грамадства, які ўяўляў сабе нашы перыяды. Пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі над сілхам Ідэі і заваяваў вялікае Леніна наш народ паспяхова будоваў і пабудоваў сацыялізм. Савецкі Саюз намагаючыся партыі і народа быў пераможаны ў магутную сацыялістычную дзяржаву, якая атрымала найважнейшыя ваенныя вырабаваны і перамаганася за апошнія гады. Гэты перыяд быў перыядам разгарнуўшы фашысцкія поўшчыны. (Бурныя апладыментам).

Таму мы і гаворым, што няправільна робіць твора пісьменнікі, якія вольна аднабоўна падходзяць да адной таго асобы ў жыцці нашай краіны, спрабуючы паказаць людзей не ў іх змове і змове, перадаць чорныя фарбы. Яны не пераважаюць літаратуры, які лічыць за лепшае чарнае для сабе матэрыяла са свету і хочаць выказаць такія творы за праўдзівое асветленне жыцця народа. Прыкладна гэтага пачынае гледжанні літэратуры, што ўсё творы, у якіх гаворыцца аб дасягненні нашага народа, аб становачым у жыцці, з'яўляюцца «літэратурнымі» творами. З такімі свядомымі зраджэннямі нехта. Вядома, што прыхорашванне ў некаторых творах было і партыя выказала свае адмоўныя адносіны да гэтай з'явы. Але я не ўсё ў той перыяд будаўніцтва сацыялізма праяўляў гераізм. І таму нехта ўсё мазаць дзедам.

Трэба даць адпор атамарам наклеіваюць ярлык «лаўроўшчыка» тым пісьменнікам і дзеячам мастацтва, якія лічыць аб становачым у нашым жыцці. А як яны называюць тады тых, хто шукае ў жыцці толькі драмы, паказвае ўсё ў чорных фарбах? Вядома, іх трэба называць дэбюжманамі. Добрае ў жыцці павіна быць дастойна адлюстравана ў літаратуры і мастацтве.

Трэба, каб дзеячы літаратуры і мастацтва глыбей вывучалі з'явы жыцця і больш правільна асвятлялі іх у сваіх творах. Кожны павінен служыць народу, нашай агульнай справе сваёй зброй. Я маю на ўвазе кожнага пісьменніка, скульптара, кампазітара, дзеяча кіно і тэатра. І зброя кожнага віду мастацтва павіна быць накіравана на карысць нашаму народу з тым, каб паражыць ворагаў і пракаляць дарогу да светлага будучыні — камуністычнага грамадства.

Мы паставілі павіны паміжым таі пра гэта. Не трэба зводзіць фраз. Пра кожнага творчага работніка народ мяркуе на тым, што ён стварыў. Вось некаторыя асуджаюць усіх тых, хто пісаў творы ў той час, бачачы і становачы бакі нашага жыцця. Не трэба агулам ганіць усё, што было напісана ў той час. Скажым — гэта адыход ад ХХ і ХХІІ з'ездаў. Не, гэта свядомы курсу ХХ і ХХІІ з'ездаў! (Бурныя апладыментам).

Калі чытаеш мемуары І. Р. Эрэнбурга, то звяртаеш увагу на тое, што ён усё паказвае ў змове тонах. Сам тав. Эрэнбург у перыяд культуры асобы не прыняў ад ганешнаго абмежаванняў. Зусім інакш склаўся лёс такога пісьменніка, як, напрыклад, Галіна Серабранова, якая многія гады знаходзілася ў знявольненні. Але яна, нягледзячы на гэта, захавала бадзёрасць духу, адданасць справе партыі і адрасу пасля рэабілітацыі ўключылася ў творчае жыццё, узлязла за сваю зброю і піша творы, патрэбныя народу і партыі. (Бурны апладыментам).

У краіне былі створаны магутныя прадуццёвыя сілы, ажыццэўлена культурная рэвалюцыя. Цудоўны плён гэтых выдатных перамоў савецкага народа ўсё свец бачыць сёння ў магутным поспе нашай краіны на шляху да камунізму, у якіх адкрыліся навука і тэхніка, у заваяванні космосу. Нашы перамогі сёння нехта разглядаць без сувязі з дасягненнямі эканамічна і культуры тых гадоў.

Цяпер краіна стаяць пытанне аб тым, чаму пры жыцці Сталіна не былі выкрыты і спінены парэшчаныя законы і злыбытванні ўладай і ці можна было зрабіць гэта тады? У партыйных дакументах наш пункт гледжання на гэтым пытанні быў не раз асветлены на ўсёй паўнаце і з дастаткова яснасцю. На жаль, не пераважыла яна такіх людзей, у тым ліку і спрод работнікаў мастацтва, якія спрабуюць асвятляць падзеі ў скажоным выглядзе. Таму і сёння нам даводзіцца зноў закранаць пытанне аб кульце асобы Сталіна.

Паўстае пытанне, ці ведалі кіруючыя кадры партыі, скажам, аб арыштах людзей тады? Так, ведалі. Але ці ведалі яны, што арыштоўвалі ні ў чым не вінаватых людзей? Не. Гэтыя яны не ведалі. Яны верылі Сталіну і не дапусцілі думкі, што могуць быць ужыты рэпрэсіі супраць сумленных, адданных нашай справе людзей.

Савецкае грамадства з першых дзён Кастрычніцкай рэвалюцыі і да канчатковай ліквідацыі эксплуатацыйскіх класаў унутры краіны знаходзілася ў абстаноўцы самай вострай класовай барацьбы. Класавыя войны былі рабіты ў адкрытым баі грамадзянскай вайны, але фізічна яны не былі ліквідаваны і не адмовіліся ад сваіх класавых задум шкідзюць савецкаму ладу. Яны змянілі формы барацьбы і пачалі выкарыстоўваць такія метады, які сабакат, шкідзюць, тайныя збойствы, тэарыстычныя акты, мяжыя.

Ці павіна была рэвалюцыя абараняць свае заваяванні? Так, яна павіна была гэта рабіць і рабіла з першых дзён з усёй рашучасцю. Вядома,

што ў першыя месяцы Савецкай улады на дэкрэту Уладзіміра Ільіча Леніна быў створаны такі грозны для ворагаў рэвалюцыйны орган пралетарскай дыктатуры, як ВЧК на барацьбе з контррэвалюцыяй. Калі былі раскрыты змовы супраць рэвалюцыі, Сталін, як сакратар Цэнтральнага Камітэта, праводзіў барацьбу па ачышчэнню краіны ад злыбытчыкаў і праводзіў пад лозунгам барацьбы з ворагамі народа. Яму верылі ў гэтым і падтрымлівалі яго. Інакш і не магло быць. У мінулыя дні рэвалюцыі нашай партыі не раз былі выданыя з аднаго боку рэвалюцыйны, напрыклад, пракаратарства Маліноўскага — члена большавіцкай фракцыі ў Дзіржаўскай думе.

Барацьбу партыі з ворагамі рэвалюцыі і сацыялістычнага будаўніцтва ўмацоўвалі тады Сталін. Гэта ўмацоўвала яго аўтарытэт. Усім быў вядомы таксама ўлад Сталіна ў рэвалюцыйную барацьбу да Кастрычніцкай рэвалюцыі, у ходзе яе і ў наступныя гады сацыялістычнага будаўніцтва. Аўтарытэт Сталіна асабліва ўзрос у першыя дні барацьбы супраць антыленінскіх плыняў і апазыцыйных груп унутры партыі, за ўмацаванне радоў партыі і Савецкай улады, супраць такіх воражых плыняў і апазыцыйных груп унутры партыі, як траіцысты, злыбытчы, правыя апартуністы і буржуазныя нацыяналісты.

Пасля смерці У. І. Леніна партыя правяла дыскусію з траіцыстамі і злыбытчы на каронных пытаннях сацыялістычнага будаўніцтва і ўнутрыпартыйнага становішча. У гэтай дыскусіі былі выдзелены і выкрыты антыленінскія воражы сацыялізм погляды і дзеянні Троцкага, Зиновава і І. П. Мамагатаў, накіраваны на зрыў ленынскага курсу будаўніцтва сацыялізму ў нашай краіне ва ўмовах капіталістычнага акружэння.

Услед за траіцыстамі супраць ленынскага курсу партыі на індустрыялізацыю краіны і калектывізацыю сельскай гаспадаркі выступілі правыя апартуністы на чале з Бухарыным, Рыкавым і Томскім, поглядзі іх, калі б яны ўсталяваліся ў жыцці, немінча наставілі б эканаміку Савецкага Саюза ў залежнасці ад капіталістычных краін, што магло б прывесці да растураццёў капіталізму ў нашай краіне. Лінія правых апартуністаў вяла да таго, што наша краіна аказалася б абязброенай у ваенных адносінах перад наўмысна ворагамі нам агрэсываюца капіталістычнага акружэння.

Курс нашай партыі на індустрыялізацыю краіны і калектывізацыю сельскай гаспадаркі быў ленынскім курсам, яго падтрымлівала ўся партыя, усё працоўнае краіны. Нам трэба было праіць за дзесяці гадоў у эканамічных рэзультатах гістарычна шлях, які Заходняя Еўропа праіць за сто гадоў. У барацьбе супраць траіцыстаў, злыбытчы, буржуазных нацыяналістаў Сталін у першыя гады жыцця смерці У. І. Леніна адстойваў ленынскія пазіцыі і адзіраў у гэтым значную ролю. Таму партыя і масы яму верылі, яго падтрымлівалі.

Але Сталін быў фашыстам выліся недахоп і памылкі, на якіх ў свой час Уладзімір Ільіч Ленін звяртаў увагу партыі.

Вялікі Ленін указваў на небяспеку таго, што Сталін, сканцэнтраваны ў сваіх руках вялікую ўладу, не здуе правільна карыстацца ёю з прычыны сваіх буйных асабасціх недахопаў. Рэчы паміжым Сталіна на пасту генеральнага сакратара Цэнтральнага Камітэта партыі, Уладзімір Ільіч разам з тым лічыў, што на гэты пост павінен быць пастаўлены такі дзеяч, «які ва ўсіх іншых адносінах адраджаўся ад в. Сталіна толькі адной перавагай, іменна, больш шчырна, больш лядна, больш велічна і больш уважліва да таварыш, менш капрызнасці і г. д.». Уладзімір Ільіч Ленін лічыў Сталіна марксістам, выдатным дзеячом нашай партыі, адданым рэвалюцыі. Свае меркаванні У. І. Ленін выказаў у пісьме чарговым з'езду партыі, якое і было разгледжана дэлегацыямі на ХІІІ партыйным з'ездзе. Вырашаныя гэта пытанне, партыя знаходзіла тады з рэальных суадносін сіл унутры ЦК і ўлічваючы становачы бакі Сталіна, які дзеяча, наватра яно заапоўніўшы, што ён зможа пераважыць укажаны Уладзімірам Ільічам недахопы. Сталін парухнуў потым сваё слова і злыбытчы дзеям партыі, што і прывяло да тых цяжкіх вынікаў, якія распаўсюдзіліся ў перыяд культуры асобы.

Партыя з усёй неперырымасцю асудзіла і асуджае дачуначна Сталіна грубыя парухны ленынскіх норм партыйнага жыцця, самавольства і злыбытвання І. П. Мамагатаў, які нанеслі сур'ёзную шкоду справе камунізму. І пры ўсім гэтым партыя аддае належнае заслугам Сталіна перад партыяй і камуністычным рухам. Мы і цяпер лічым, што Сталін быў адданым камунізму, ён быў марксістам, гэтага нехта і не трэба думваць. Яго ліна ў тым, што ён зрабіў грубыя памылкі тэарэтычнага і палітычнага характару, парухнуў ленынскія прынцыпы дзяржаўнага і партыйнага кіраўніцтва, злыбытчы дачуначна яму партыяй і народам уладай.

Калі хавалі Сталіна, то ў многім, у тым ліку і ў мяне, былі сёння на вачах. Гэта быў шчыры сёдня. Ходзіў мы і ведалі пра некаторыя асабасціх недахопы Сталіна, але верылі яму.

Каб больш яна сабе ўважыць, яны вялікі былі вера ў Сталіна і яго аўтарытэт, я прывяду таі прыклад. Многія паміжым таварышы Якіра. Гэта былі вялікі ваеначальнікі і крыху талінай чынілі большавік, які траіцына, інакш загінуў у тым гады. Прыгавораны да смерці, ён верыў у тое, што Сталін не мае дачуначна да гэтага, і перад расстрэлам крыкнуў: «Няхай жыве Сталін!».

На допыт таварыш Якір заўважыў следчым, што арышт і абвінавачанне супраць яго — правакід, што партыя і Сталін уведзены ў зман, яны разбіраюцца на ўсім гэтым, разбіраюцца ў тым, што таія людзі, які ён, гінуць у выніку правакідна. І таі думка не толькі таварыш Якір, але і многія іншыя выдатныя дзеячы партыі і дзяржавы, які былі палітычна.

Сталін быў у апошнія гады жыцця глыбока хворым чалавекам, ахоплым падражасцю, маўняй праследаваным. Партыя шырока расказала народу пра тое, які былі створаны Сталіна талінай «справы» і «ленінградскай справы», «справа ўрачоў» і іншыя. Але ж, таварышы, такіх «спраў» было б значна больш, калі б усё, што працаваў побач са Сталіным у той перыяд, гадзілася і з ім на ўсім. Некем у адным са сваіх студэнцтваў я расказаў пра тое, як Сталін меў намер раздуць так званаю справу «аб маскоўскім контррэвалюцыйным цэнтры». Але, як вядома, яму не сталі падтакачы, і кадры маскоўскай партыйнай арганізацыі не падвергнуліся новым масавым рэпрэсіям.

Вядома таксама, што Сталін меў намер значна значную частку творчай інтэлігенцыі Савецкай Украіны. Вядома, па падбурхорванню Берыя і Нагановіча ён запаводзіў, што срод творчай інтэлігенцыі ў пасляваеннай Савецкай Украіне спеочы некалькі нацыяналістычных тэндэнцый, настроі. І ён пачаў падтурхоўваць падзеі ў тым напрамку, каб распаўсюдзіць з выдатнейшымі пісьменнікамі і дзеячамі мастацтва Украіны. Калі б украінскія большавікі падаліся тады на стром Сталіна, то, вядома, украінская інтэлігенцыя панесла б вялікія страты, і, напэўна, была б створана «справа» аб украінскім нацыяналізме.

Ведаючы хваравітую недаверлівасць і падзоронасць Сталіна, разведкі Імперыялістычных краін «навідвалі» таія справы і такія «дакументы», якія выглядалі вельмі праўдападобна і стваралі поўную ўпэўненасць у тым, што ў нашай краіне супраць Савецкай улады, супраць Савецкай дзяржавы дзейнічалі групы ваенных спецаў, пляліся змовы розных злучэнчых групоў.

Аматыры мемуарнай літаратуры вельмі часта яны з прыбуржана даўна іспіваюць падзеі таго часу, прычым іспіваюць таія падзеі, які былі сапраўды даўна ад іх і па сутнасці і па тых выніках, якія выкалікалі гэтымі падзеямі.

Але ёсць у нас такіа таварышы і вельмі вядомыя пісьменнікі, дзеячы мастацтва, якія, можна сказаць, на сваёй шы адчулі дзейны стагнацкі самавольства і іныя нават у тым выключна цяжкія часы не мярліліся з такімі з'явамі, прагэставалі і звярталіся непасрэдна да Сталіна са шчырымі асянямі.

Наш паванна Міхалі Аляксандравіч Шолохаў вясной 1933 года ўзнуў свой голас пратэсту супраць таго самавольства, якое чынілася ў той час на Доне. Нядаўна ў архівах былі знойдзены два пісьмы Міхалі Аляксандравіча да Сталіна і адказы Сталіна на гэтыя пісьмы. Нельга быць хваліцца чытаць праўдзівыя, напісаныя крывёй сэрца шолохаўскія словы аб абуральным дзеянні людзей, якія чынілі злучэнныя справы ў Вешанскім і іншых раёнах Дона.

Міхалі Аляксандравіч пісаў Сталіну ў сваім пісьме ад 16 красавіка 1933 года: «Прыклады гэтыя можна бяскона памножыць. Гэта — не асобныя выпадкі загібав, гэта — узаконены ў раённым маштабе «метады» правядзення хлебапрыхавоў. Пра гэтыя факты я або чуў ад камуністаў, або ад саміх калгаснікаў, які адчулі ўсе гэтыя «метады» на сабе і пасля прыходзілі да мяне з просьбай «справаціць пра гэта ў газету».

Ці памятаеце Вы, Іосіф Вісарыявіч, нарыс Караленка «У суаюеннай вёсцы»? Дык вось такое «знікненне» было прароблена не над трыма запаводзенымі ў крадзяжы ў кулака сямліямі, а над дзесяткамі тысяч калгаснікаў. Прычым, як бачыце, з больш багатым ужываннем тэхнічных сродкаў і з большай вытанчасцю».

Шолохаў далей праці Сталіна «прыгледзецца да таго, што адбываецца ў раёнах. Рассядаецца трэба не толькі справы тых, хто здэкаваўся з калгаснікаў і з Савецкай улады, але і справы тых, чыя рукі іх наіроўвалі».

На ўсім гэтым, вядома, заслугоўвае ўвагі ЦК — павіліць у Вешанскім раён сапраўдных камуністаў, у якіх хавалі б смеласці і не аякасны асобныя выкрываўчы ўсіх, па чый віне смертна падарвана калгасная гаспадарка раёна, якія падсаўдзіліся рассядаваць і адрылі не толькі ўсё іх тых, хто ўзнімаў да калгаснікаў адныя «метады» катаніўчы, абвінаўчы і здэкаў, але і тых, хто нахінуў на гэта».

Можна было б прывесці і іншыя вытрымкі з пісьма тав. Шолохава, прамога, шырага і смелага пісьма, якое, між іншым, не апублікавана ні ў яго творах, ні ў яго ўстапках.

Але я хачу звярнуцца на другім — што ж адказваў Сталін на пісьмо пісьменніка Шолохава? Ён напісаў Міхалу Аляксандравічу пра тое, што «Ваши пісьмы робіць крыху аднабоўкае ўражанне». У пісьме Сталіна гаворыцца:

«Я падзякаваў Вам за пісьмы, таму што яны выяўляюць буйную нашай партыі-савет работы, выяўляюць тое, як часам нашы работнікі, жадаючы ўтаімаць ворага, б'юць неаднок раз сабрах і дакатавалі да садыма. Але гэта не значыць, што я ва ўсім згоден з Вамі. Вы бачыце адан бок, бачыце выдраны. Але гэта толькі адзін бок справы. Каб не памылчыца ў палітыцы (Ваши пісьмы — не белетрыстыка, а сувольная палітыка), трэба аіндуць вочам, трэба ўмець бачыць і другі бок. А другі бок заключачаецца ў тым, што накіраваны хлебаворы нашага раёна (і не толькі нашага раёна) праводзілі «італьянскі» (сабатаж) і не супраць былі пакінуць работчы. Чырвоны Армія бок хлеба. Той факт, што сабакат быў іці і зненне бексрудны (без крыві), — гэты факт не мінне таго, што накіраваны хлебаворы на сутнасці справы влі і «іхую» ваіну з савецкай уладай. Ваіну на змор, дарогі тав. Шолохаў».

Вядома, гэта анічальнасць ні ў якой ступені не можа апраўдаць тых агіднасцей, якія былі дапушчаны, які запаводзілі Вы, нашым работнікам, — пісаў далей Сталін. — І внавітаць ў гэтых агіднасчых павіны панесці належнае пакаранне. Але ўсё ж ясна, як божы дзею, што паваннаны хлебаворы не таія ўжо бексрудныя людзі, як гэта магло б здацца аднак».

Вось бачыце, аказваецца, пісьменнік Міхалі Аляксандравіч Шолохаў, які сігналізаваў Сталіну аб абуральных беззаконнасчых, бачыў падзеі так, «як гэта магло б здацца аднак». І гэта гаварылася пісьменніку, які быў у гушчы народа і стварыў лепшую праўдзівую партыйную кіну пра калектывізацыю — «Узнятая ціліна». (Прадзяны апладыментам).

Я сапраўды пісьменнік-большавік, М. Шолохаў не мярліўся з абуральнай несправядлівасцю, ён паўставаў супраць беззаконнасчых, якія чынілі ў той час, але Сталін заставаў глухім да гэтых шолохаўскіх сігналаў, як і да шматлікіх тых сігналаў іншых мужных камуністаў.

Аб злыбытванні Сталіным уладай і фактах самавольства, якія ўзнімаў ён, мы даведзліся толькі пасля яго смерці і выкрываці Берыя — гэтага мацэрага ворага партыі і народа, шпіёна і зносна правакатара.

Трэба мець на ўвазе, што Берыя, гэты агідны чалавек, які не лічыў нават патрэбным утойваць сваёй радасці іх трупы Сталіна, шалёна раўска да ўлады, да лідэрства ў партыі. І така небяспека рэальна існавала ў той час. Гэта хавала ў сабе вялікую нагрозу заваявам Кастрычніцкай рэвалюцыі, справе камуністычнага будаўніцтва ў нашай краіне і для поспехаў міжнароднага камуністычнага руху.

Берыя з першых яна дзён пасля смерці Сталіна пачаў рабіць крокі, якія б дэзарганізавалі работу партыі і былі накіраваны на падрыў дружалюбных адносін Савецкага Саюза з брацімі краінамі сацыялістычнага лагера. Разам з Маліноўкам, напрыклад, яны выступалі з правакіднай прапагандай ліквідацыі Германскую Дэмакратычную Рэспубліку як сацыялістычную дзяржаву, рэкаманданца Сацыялістычнай адзінай партыі Германіі адмовіцца ад лозунга барацьбы за пабудову сацыялізма. Тады ж Цэнтральны Камітэт партыі з абуреннем адхіліў гэтыя зраджыцкія прапановы і даў сакаршальны адпор правакатарам.

Прыняты Цэнтральным Камітэтам меры абароны партыі і краіны ад подлых задум Берыя, гэтага мацэрага агента Імперыялістаў.

Таварышы, пра ўсё гэта трэба добра памятаць, умець глыбока разбірацца ў гістарычных падзеях кожнаму, хто стварае творы пра жыццё савецкага грамадства, пра яго сучаснае і мінулае. Савецкі народ праіноў вылікі і слаўны шлах ад разбурэння старога, буржуазнага свету да пабудовы новага, сацыялістычнага грамадства, якое накітавока перамагоў ў нашай краіне. (Прадзяны апладыментам).

Гэты шлах быў нялёгкі; ў барацьбе за перамогу сацыялізма наш народ гераічна пераадоўваў усё цяжкасці і нягоды, якія перад ім узніклі. У пераадоленні цяжкасцей фірмываўся характар савецкага чалавека, чалавека новага грамадства, барацьбіта за рэвалюцыйнае ператварэнне свету. Высокая ленынска Ідэянасць, непахісная воля, рашучасць на самаахаванне ў ім перамогі камуністычных Ідэалаў — выдатныя рысы аблічча какаленіў савецкіх людзей, выхаваных Камуністычнай партыяй. Савецкім людзям чужыя скептыцызм, бязвольнасць і расслабленасць, пеміям і нігілістычныя адносіны да рэчаінасці.

Здаўленне выклікае, калі ў некаторых творах літаратуры, кінафільмах і спектаклях усяляк распаўсюдзіцца нудныя і тужыліва перажыванні людзей з прычыны цяжкасцей у іх жыцці. Так паказваць малюць жыццё толькі людзі, якія самі не ўдзельнічаюць у стваральнай дзейнасці народа, не захоплены пазіцыі яго працы і глядзіць на ўсё з боку. Па асабастаму вопыту магу сказаць, які удзельнік падзей у тым гады, якія паказваюцца часам у змове фарбах і шырых тонах, што гэта былі шчаслівыя, радасныя гады, гады барацьбы і перамогі, трыумфу камуністычных Ідэяў. (Прадзяны апладыментам).

Нядаўна тав. Валтэр Ульбрэхт паказаў нам дакументальныя кінафільм «Рускае дуда», створаны нямецкімі кінароботнікамі Анелі і Андрэ Торіады. Гэта — цудоўны фільм. Калі мы глядзім яго, то перад намі праходзілі праўдзівыя карціны з жыцця нашай краіны. Калі мы глядзілі на гэта, то ў масе ўдзельнічаў грамадзянскай ваіны я к бачыў сёбе, такімі былі байцы Чырвонай Арміі тых дзён. Фільм зроблен на нашых дакументальных матэрыялах. Як кажуць, дай божа, каб нашы кінароботнікі стваралі па-

больш такіх добрых, праўдзівых фільмаў. Фільм «Рускае дуда» паказвае наш учарашні дзень ў суаюеннай і сённяшнім днём. Глядзіць гэты фільм і думаеш — вось як пайшла наперад наша краіна! (Апладыментам).

І мы хачелі б параіць нашым малым людзям: вучыцеся на гісторыі рэвалюцыі, на гісторыі барацьбы ўдзельнічаў ікой былі ваіны бацькі і маці, і свята захоўвайце памяць аб тых, якіх ужо няма, і з увагай адносецеся да тых, якія жывуць. І бярэце ад іх на ўважанне ў свае рукі ўсё, каб вы былі вартымі людзям, вартымі праўдзівымі ісправы сваіх бацькоў. (Бурныя апладыментам). Калі вы годнасць не захаваете, на вас ганьба ляжа.

Мы глыбока верым у наш народ, у яго сілу, у яго творчы рэвалюцыйны дух. Мы верым, што наша творчая моладзь будзе працягвае справу сваіх бацькоў, іці заўсёды ў нагу з народам.

Бачу, нахілены высокім імкненнем да перамогі, не заўважае цяжкасцей паходу і бітвы, як бы ніякія ні былі. Ён аддае сваё жыццё за ідэю, таму што ў момант самай вострай барацьбы Ідэя становіцца для яго вышэйшай за любыя цяжкасці, вышэйшай за ўсё.

Ацэнка жыццёвых з'яў і гістарычных падзей чалавекам залежыць ад таго, на якіх Ідэяных пазіцыях ён сам стаў і істаць у сваіх адносінах да гэтых з'яў і падзей. Ёсць нігілі пра нашу рэвалюцыю і пра сацыялістычнае будаўніцтва, напісаныя людзямі, якія назіралі рэвалюцыю і ператваральную дзейнасць народа, «які бы з падданых воракаў».

Пра рэвалюцыю, пра жыццё і справы савецкага народа пісалі нігілі і такіа людзі, якіх рэвалюцыя вывела з наседжанчых цэльных гнёзды, якія не зраўмелі і не прынілі рэвалюцыю. Хвалі падзеі кідалі іх з краю ў край — з Масквы ў Крым, з Крыма ў Тбілісі, а адтуль па ўсім свеце. У апошніх раманых і мемуарах яны каляюцца ў сваіх перажываннях з прычыны цяжкасцей, што заваліла на іх і да іх падобных, пра тое, як ім даводзілася харчывацца тухлай рыбай і да таго падобным. Нашы савецкія людзі тады перамагалі ворагаў, будучы дрэнна апраўтымі і паўгалоднымі, не маючы часам і тухлай рыбы, але яны не нілі і не стагналі, а стойка змагаліся, самааідана адстойвалі заваявы рэвалюцыі. (Бурныя апладыментам).

Наша партыя заўсёды стаяла за партыйнасцю ў літаратуры і ў мастацтве. Яна вітае ўсё і — і старыя, і малыя дзеячы літаратуры і мастацтва, партыйныя і непартыйныя, але тых, хто дзверда стаяць на пазіцыях камуністычнай Ідэянасці ў пытанні маста

ПРАМОВА ТАВАРЬША М. С. ХРУЩОВА

Мне приходилося вже гаворыць, што мірнае суснаванне ў галіне Ідэалогіі ёсць здрада марксізму-ленінізму, здрада справе рабочых і сялян. Савецкае грамадства знаходзіцца пад такім этапам, калі дасягнута поўнае манілітнае адзіства ўсіх сацыяльных націй краіны, усіх слабаў народа — рабочых, калгаснікаў, інтэлігенцыі, якія паспяхова будуць камунізм пад кіраўніцтвам ленінскай партыі.

Наш народ і партыя не пацярпелі ніякіх замаху на гэта манілітнае адзіства. Адным з прычынаў такога замаху з'яўляецца сярба навізанне нам мірнае суснаванне Ідэалогіі. Вось чаму мы накіроўваем агонь і супраць гэтых тлыворчых Ідэй, і супраць іх носіцёў. І ў гэтым, спадзяюся, усё мы разам. (Прыаглыб апладысментаў).

А ты, хто іпач памыляецца, мы заклікаем задумацца, разабрацца ў сваіх памылках, зразумець іх прыроду і вытокі, пераадолець свае памылкі і разам з партыяй, у агульным страі, пад чырвоным сцягам марксізма-ленінізма прымаць актыўны ўдзел у будаўніцтве камунізма, памятаючы поспехі сацыялістычнай культуры, літаратуры і мастацтва.

Абстрактныя фармалізм, за права існавання якага ў сацыялістычным мастацтве выступаюць асобныя яго прыхільнікі, ёсць адна з форм буржуазнай Ідэалогіі. Прыходзіцца шкадаваць, што гэтак не разумоць некаторыя, у тым ліку і ўмудронія жыццёвым вопытам творчыя работнікі.

У мемуарах таварыша Эрэнбурга ёсць такое месца. Прыходзіць яго «Война і мір» літаратурных школ: камфуты, Імажыністы, пралеткульты, экспрэсіяністы, футысты, беспараметрыкі, прэзэнтывы, актыўнасьці і нават нічогаці. Вядома, я маюла глупства неслі ішнія тэарэтыкі... Але мне хочацца абараніць той дадзены час.

Як вядома, аўтар мемуараў з вялікай сімпатый адносіцца да прадстаўнікоў так званых «левага» мастацтва і ставіць перад сабой задачу абараніць гэта мастацтва. Паўстае пытанне — ад каго абараніць? Вядома, ад нашай марксісцка-ленінскай партыі. Дзея чаго гэта робіцца? Вядома, для таго, каб адстаць магчымасць існавання такіх або ім падобных з'яў у нашым суснаванні мастацтва. Гэта азначала б прызнанне сучаснае сацыялістычнага рэалізму і фармалізму. Таварыш Эрэнбург робіць грубую Ідэалогічную памылку, і наш абавязак дапамагчы яму гэта зразумець.

На нашай сустрэчы ў мінулы раз у абарону абстрактнаму выступілі таварышы Еўтушэніка. Ён спрабаваў абгрунтаваць гэта сваю пазіцыю тым, што добрыя людзі бываюць і сярод рэалістаў і сярод фармалістаў, спаслаўшы пры гэтым на прыклад з жыцця двух кубінскіх мастакоў, якія рэзка размыслиліся ў поглядах на мастацтва, а загінулі гэтым у адным аконе, змагаючыся за рэвалюцыю. Такі факт у жыцці мог быць, як прыватны выпадак.

Можна прывесці прыклад зусім процілегла характару. Пасля грамадзянскай вайны ў горадзе Ардэўску, на Украіне, быў пабудаваны вышарны фармалістычны помнік, аўтарам якога быў скульптар кубіст Кавалерыдзе. Гэта было жалкавае відэа, а кубысты ім захапіліся (у гады вайны помнік разбураў). Аўтар фармалістычнага помніка, застаючыся на тэрыторыі, акупіраванай фашыстамі, лаводзіў сабе недастатком чынам. Так што прыведзены тав. Еўтушэнікам прыклад не можа з'яўляцца сур'ёзным аргументам на карысць яго поглядаў.

Пазіцыя тав. Еўтушэнікі ў адносінах да абстрактнаму на сутнасці справы супадае з поглядамі, якія абараняе тав. Эрэнбург. Ён чалавек малады, яшчэ шмат чаго не разумее, вядома, у палітыцы нашай партыі, дапускае хістанні, нястойкасьці поглядаў на пытанні мастацтва. Але яго выступленне на пасяджэнні Ідэалогічнай камісіі выклікае ўпэўненасць, што ён зможа пераадолець свае хістанні. Мне хацелася б параіць тав. Еўтушэніку і ішнім маладым літаратарам дарэчыць давер'ем мас, не спускаць таянай сэнсацыі, не паддавацца да настрою і густаў абывацеляў. (Прыаглыб апладысментаў). Не сорамцеся, тав. Еўтушэніка, прызнаць свае памылкі. Не бойцеся таго, што будучы таварыш аб вас не прыпадзе. Вам трэба існа ўсвядоміць, што калі мы вас крытыкуем за адно ад прычынаў пазіцыі, то праціўнікі пачынаюць нас хваліць. Калі праціўнікі нашай справы пачынаюць нас хваліць за патрэбныя ім творы, то народ справядліва будзе крытыкаваць. Дык выбірайце, што для вас лепш падыходзіць. (Апладысментаў).

Камуністычная партыя змагаецца і будзе змагацца супраць абстрактнаму і любых ішніх фармалістычных скажэнняў у мастацтве. Мы не можам быць нейтральнымі ў адносінах да фармалізму. Калі я быў у Амерыцы, мне падавалі нейкі мастак — я не ведаю, вядомыя яны ці не вядомыя, — карціну. Учора я паказаў вам гэту малява. Вядома, гэтыя людзі не з'яўляюцца мамі ворагамі, інакш яны не паднеслі б мне іллі свай працы. Але я і пры гэтай умове не магу прызнаць, што паднесены мне падарункі ёсць вышэйшы шэдэўр або наогул шэдэўр выяўленчага мастацтва.

Скажыце, што тут паказана? Гавораць, што намалеваны від з моста на горад. Які горад, нічога не ўбачыш, апрача палосак рознага колеру. І гэта маляна знаваецца карцінай!

Ішчэ адзін тав «шэдэўр». Вядома чатыры вокі, а магчыма, іх і больш. Гавораць, што тут намалеваны жых, страх. Да якой аднасіцца даводзіць мастацтва абстрактнасьці? Гэта ўзоры амерыканскага жыцця.

А вось некалькі выпадкаў з галіны нашага архітэктурнага мастацтва. У Маскве, у Сакольніках, існуе клуб Імя Рукавова, пабудаваны на праекце архітэктара таварыша Мельніківа. Гэта — недарэчнае, няўрачуннае збудаванне, падобнае на ўсіх чарчэй. (Ажыўленне ў зале). Але ў свой час яно паднослася як прагрэсіўнае новавядзенне.

Узорам неразумнага захавання формай у архітэктурзе з'яўляецца і тэатр Савецкай Арміі ў Маскве, пабудаваны на праекце архітэктараў Алябэя і Сібірава. Архітэктарам была ная-

зана Кагановічам неразумная Ідэя пабудавань тэатр у выглядзе п'яцкановай зоркі. Адна справа п'яцканова зорка як сімвал, як эмблема, а другая — збудаванне ў выглядзе зоркі будынка практычнага прызначэння. Колькі там непатрэбных вуглоў, бескармінай плошчы!

Тэатр Савецкай Арміі, вядома, — самы неразумна зроблены будынак. Справа была так. Кагановіч далажыў сваю Ідэю Сталіну, яна яму спадабалася, і было вырашана стварыць будынак у выглядзе п'яцкановай зоркі. Ніхто гэтай зоркі не бачыць і не ўбачыць; на яе трэба з неба глядзець. (Смех у зале). Неразумная Ідэя, даніна інсталіцыі ўаўненняў аб прыгожым і разумным у мастацтве і ў жыцці.

Розуму недаступна, навошта, у імя чаго разумна адувананыя людзі іроджваюць, крыўляюцца, вярбаць. А навакольныя жыццё поўнае натуральнай хвалючай прыгажосці.

У прырадаванні. Новага года я вяртаўся ў Маскву з-за горада. Увесь дзень 31 снежня з самай раніцы я правёў у лесе. Гэта быў пачатковы дзень, прыгажэйшы дзень рускай зымы, іменна рускай зымы, таму што не ўсюды такія зымы, як у нас у Расіі. Гэта, вядома, не нацыянальная, а кліматычная, прыродная з'ява, так што працу правільна мяне зразумець. (Смех у зале. Апладысментаў).

Вельмі прыгожы быў лес у той дзень. Прыгажосць яго заклочалася ў тым, што лес быў накрыты пушыстым інеем. Памятаю, у юнацтве я чытаў нейкае апавяданне ў часопісе «Огонек». Не прыпомню аўтара гэтага апавядання, у ім былі такія словы: «мілья сярэбраныя цені». Аўтар апісаў сад у зімовым убранні. Апавяданне было, вядома, добра напісана, а магчыма, тады ў мяне была больш нізкая патрабавальнасць да літаратуры. Але мне спадабалася апавяданне, і цяпер добра захаваўся ў памяці ўражанне ад яго. Асабліва мне спадабалася апісанне дрэваў у зімовым убранні.

Моцнае ўражанне зрабіў на мяне зімовы лес напрырадаванні Новага года, такі ён быў прыгожым. Магчыма, цені і не былі сярэбраныя, у мяне не хапае слоў, каб выказаць тое глыбокае ўражанне, якое зрабіў на мяне лес. Я назаўр усход сонца, лес, пакрыты інеем. Прыгажосць гэту могуць зразумець толькі тыя, якія бывалі ў лесе і самі бачылі такія зімовыя карціны. Первага мастака ў тым і заклочае, што ён можа сам уявіць хвалючыя карціны, але такі талент не кожны мае.

Я скаваў мамі спадарожнікам: вы глядзіце на гэтыя елі, на іх убранне, на гэтыя сніжаныя, якія пераляліся і блішчлі ў сонечных праменнях, як гэта на дзіва прыгожа! А вось мадэрныя, абстрактныя хочучы гэтыя елі фверк карцінамі малываць і гавораць, што гэта новае, прагрэсіўнае ў мастацтве.

Немагчыма, каб такое мастацтва калі-небудзь магло атрымаць прызнанне нармальных людзей, каб людзі былі пазабалены магчымасці любавачца малючымі карцінамі прыроды, адлюстраванымі ў творах мастакоў, што ўпрыгожваюць залы нашых клубоў, дамоў культуры, жылля.

Магчыма, некаторыя скажучы, што Хрушчов заклікае да фатаграфізму, натуралізму ў мастацтве. Не, таварышы! Мы клічам да ярыка мастацкай творчасці, якая прад'явіць адлюстраваны рэальны свет ва ўсёй разнастайнасці яго фарбаў. Толькі такое мастацтва будзе прыносіць людзям радасць і асалоду. Чалавек ніколі не страціць здольнасці мастацкага таленту і не дапусціць, каб яму пад выглядам твораў мастацтва падносілі брудную мазію, якую можа намалываць кожны асёл сваім хвостом. (Апладысментаў).

Німа сумнення, што народ знойдзе ў сабе сілы даць адпор такім «наватарам». І тыя з іх, хто не страціў розуму, адуваюцца і стаюць на ішніх служэннях народу, створаць поўны радасць мастацкія палотны, якія будуць клікаць да працы.

Незразумела, чаму прыхільнікі фармалізму, абстрактнаму называюць тых работнікаў мастацтва, якія стаяць на пазіцыях сацыялістычнага рэалізму, кансерватарамі, а абстрактнаму мастацтва ішчэ прадстаўнікімі перадавога ў мастацтве. Ці ёсць падставы для гэтага? Думаю, што ніякіх падстаў для гэтага няма, ды і не можа быць, таму што фармалізм і абстрактнасьці выкрутася чужым і неразумным народам. А ўсё, што чужое народу, не падтрымаеца ім, вядома, не можа быць перадавым!

Нідаўна мастак А. І. Ляцкінаў выступіў з артыкулам у «Правде», у якім выказаў свае непрыкрытыя адносіны да абстрактнаму мастацтва. Абстрактнасьці і Іх алекуючы аблялі гэты артыкул за тое, што нібыта ён прысвечаны кансерватыванаму напрамку ў мастацтве. І жываць былі. Ляцкінаў трыоўца гэтым людзям, як натуральным.

Давайце параўнаем два творы жывацісу — аўтаратрт А. Ляцкінава і аўтаратрт Б. Жутуоскага. Як бы ішчыя ні думалі і што б яны ні гаварылі наконт гэтага, але для ўсякага разважна чалавека з неспасаным гусам існа, што карціна мастака Ляцкінава прынявае свай чалавечнасцю і выклікае навагу да чалавека. Глядзі на яго, любіцеся ім і радуецца за чалавека.

А каго паказаў Б. Жутуоскі? Пачвару! Паглідаеўшы на яго аўтаратрт, напалохана можна. Як толькі не сорамна чалавеку траціць свае сілы на такую бруду! Як жа так, чалавек закончыў сацыялістычную школу, інстытут, на яго затрачаны народныя грошы, ён ёсць народны хлеб. А чым жа ён аддывае народу, рабочым і сялянам за тым срокі, якія яны затрацілі на яго адукацыю, за тую даброту, якія яны даюць яму цяпер, — воль такім аўтаратртам, гэтай бротаў і жудоцю? Агідна глядзець на такую брудную мазію і агідна слухаць тых, хто яе абараняе.

Якім бы зняважлівым словам ні называлі творчасць мастакоў, што стаяць на пазіцыях сацыялістычнага рэалізму, і які бы ні ўсалялі абстрактнасьці і ўсялякіх ішніх фармалістаў, усё разважныя людзі выразаю разумоць, што ў першым выпадку мы маем справу з сапраўдным мастакам, а ў другім — з людзямі разбэшчанымі, у якіх, як на-

жучь, магі набакі, з неспрыстойнай халтурай, якая зневажае пачуцці людзей. (Апладысментаў). Савецкае грамадства аддзіла ўсё мёртва народнае ў мастацтве, які кожны жывы арганізм аддзіла аджылыя, змярцелыя клеткі.

Валікае і важнае месца ў духоўным жыцці нашага народа, у Ідэалогічнай рабоце належыць музыцы. У сувязі з гэтым неабходна вызначыць некаторыя мернаванні аб накіраванні музычнай творчасці. Мы не хочам быць нейкімі судзьдзямі ці стаяць ля пульта і дырыжыраваць кампазітарамі.

У музыцы, як і ў ішніх відах мастацтва, многа розных жанраў, стыляў, форм. Ніхто ніякай забароны не накладвае ні на адзін з гэтых стыляў і жанраў. Але мы хочам усё ж выклічы свае адносіны да музыкі, да яе задач і накіраванасці ў музычнай творчасці.

Калі скажаць коротка, то мы стым за музыку меладичную, зместоўную, якая хвалюе душы людзей, нараджае моцныя пачуцці, і выступае супраць чужай какафоніі.

Хто не ведае песень аб арміі Будэўнага! Многа добрых песень напісана кампазітарамі — братым Паркасам. Мне вельмі падабаецца іх песня пра Маскву, напісаная, прызнаная, на нашым заказе, калі я быў сакратаром Маскоўскага камітэта партыі. Памятаю, мы сабраліся ў Маскоўскім камітэце і адзін з іх з'явіў нам гэту песню ў першы раз. Спяваў ён няважкі, але музыку браты Паркаса напісалі добрую.

А як хвалюць старыя рэвалюцыйныя песні, такія, як «Замучен тяжелой неволей», «Вольныя!» Хто не ведае «Інтэрнацыяналь»? Каршынаў! Мы сям разам з гэтым песню, яна стала міжнародным гімнам рабочага класа. Якія рэвалюцыйныя думкі і пачуцці яна абуджае, узнімае чалавека, мабіляе яго супраць ворагаў працоўных!

Калі я слухаю музыку Глінкі, у мяне заўсёды на вачах наўлююцца слёзы радасці.

Магчыма, гэта не мода, старарэжымна, а я чалавек па ўросту ўжо не малады, але мне падабаецца, калі Давід Ойстрах іграе на скрыпцы; вельмі падабаецца мне таксама, калі выступае калектыў скрыпачкоў Вількага тэатра, я не ведаю, як гэты калектыў называецца на прафэсійнай мове. Памат разоў слухаў я яго выступленні і заўсёды адчуваў вялікае задавальненне.

Вядома, я не прэзідэнт на тое, каб маё ўспрыманне музыкі стала нейкай нормай для ўсіх. Але ж не можам мы патураць таму, хто какафонію гукаў выдзе за сапраўдную музыку, а любіма народам музыка трыоўца некаторымі людзямі як устарэлая.

Кожны народ мае свае традыцыі ў музыцы і любіць свае нацыянальныя, народныя мелодыі і песні. Я нарадзіўся ў народнай музыцы, выхаваны на рускай і ўкраінскай народнай музыцы, на яе мелодыях і ўкраінскіх песнях. Мне прыносіць вялікае задавальненне слухаць песні Салаўяна Сяда, песню кампазітара Калманоскага на словы паэта Еўтушэніка «Хотят ли русские войны». Вельмі падабаюцца мне ўкраінскія песні; люблю песню «Ручічок», якую напісаў кампазітар П. Майбарда на словы Андрэя Малышка. Слухаюся і я дзіва хочацца слухаць гэту песню. Многа ў нас добрых кампазітараў, і многа напісана ім добрых песень, але мне, як вы разумоць, немагчыма ўсіх іх пералічыць у сваім выступленні.

У музычнай творчасці ёсць і сур'ёзныя недахопы. Нельга лічыць нармальным захваленне дыкавай музыкой і дыкамі, якое цяпер намецілася. Не трэба думаць, што мы праціўнікі любой музыкі для дыкаў, розныя бываюць дыка і розная бывае музыка для іх. Дунаеўскі ўмеў і псаць і для дыкаў добрую музыку. Падабаюцца мне некаторыя песні ў выкананні дыка за кіраўніцтвам Леаніда Уцева. Але бывае і такая музыка, ад якой робіцца мотанна, узнікаюць коліні ў жываце.

Пасля пленума Саюза кампазітараў ВССР таварыш Штакоўцаў запрасіў нас на канірт ў Крамлёўскім тэатр. Хоць мы былі і вельмі заняты, што канірт будзе цікавы. І там сапраўды, яны пераказвалі, былі цікавыя нумары. Але гэтым часушні выпусцілі адзін дыка, другі, трэці, потым усё тры дыка. Нават ад дыка, калі многа ішо, робіцца дыка, а вытрымаць такі залі дыкавай музыкі было не пад сілу. І скаваўся б, ды няма куды.

Музыка, у якой няма мелодыі, акрамя разрабнення нічога не выклікае. Гавораць, што гэта адбываецца ад неразумнага. Сапраўды, бывае такая дыкавая музыка, што яе і зразумець нельга і слухаць агідна.

Пачуцці параніяны выклікаюць некаторыя таі званыя сучаснага тыпу, знесенія ў нашу краіну з Захаду. Мне даводзіцца многа паездзіць па краіну. Я бачыў рускія, украінскія, казахскія, узбекскія, армянскія, грузінскія і ішнія танцы. Гэта прыгожыя танцы, глядзец іх прыемна. А тое, што называюць сучаснымі моднымі танцамі, гэта проста нейкія неспрыстойнасці, аналедацы, чорт ведае што! Гавораць, што такія неспрыстойнасць можна ўбачыць толькі ў сектах трасуюнь. Не магу пацвердзіць, таму што сам ніколі не быў на зборных трасуюнь. (Смех у зале).

Аказваецца, што срод твораў работнікаў сустрэаюцца такі маладыя людзі, якія імуцця даводзіць, што быццам бы мелодыя ў музыцы страціла права на існаванне і на змену ёй прыходзіць «новае» музыка — «дадначофні», музыка шуму. Нармальнаму чалавеку цяжка зразумець, што хаваецца за словам «дадначофні», але, напубліка, тое ж самае, што і за словам «какафонія». Дык вось гэту самую какафонію ў музыцы мы адмагчам зусім. Наш народ не можа ўзяць на сваё Ідэальнае ўбраенне гэтае смецце.

Воклічы: Правільна! (Апладысментаў). Мы за музыку натхняльную, якая кліча на подвиг раты і на працу. Салдат, калі ідзе ў бой, бярэ тое, што яму падобна, і аркестр ніколі не накідае. У паходзе аркестр ідуць. Музыка для танх аркестраў могуць ствараць і створаць кампазітары, якія стаяць на пазіцыях сацыялістычнага рэалізму, не адрываюцца ад жыцця, ад барацьбы народа і падтрымліваюцца народам.

Наша палітыка ў мастацтве, палітыка непрыкрытасці да абстрактнаму, фармалізму і любых ішніх буржуазных скажэнняў ёсць ленінская палітыка, якую мы наўліхна праводзілі, праводзім і будзем праводзіць. (Апладысментаў).

Уладзімір Ільіч Ленін сцвярджаў, што літаратура і мастацтва павінны служыць інтарэсам рабочых і сялян, інтарэсам народа.

Так званая левае мастацтва, якому некаторыя спяваюць дыфрамбы, Уладзімір Ільіч называў бізгуадзёйшым крыўленнем, звышнатуральным і недарэчным. Цяпер распаўсюджваецца міф аб тым, што быццам бы Ленін прыма і ледзь не спячывалася ставіўся да фармалістычных практыкаванняў у мастацтве. Да распаўсюджвання няпраўды аб поглядах Леніна на мастацтва мае дачыненне, на жаль, і тав. Эрэнбург. У сваім мемуарах ён піша: «А. В. Луначарскі мне раскаваў, што, калі ён спытаў у Леніна, ці можна дазволіць «левым» мастакам упрыгожыць да Першага мая Красную плошчу, Уладзімір Ільіч адказаў: «Я ў гэтым не спецыяліст. Не хачу навязваць ішчы свае густы».

Тут тав. Эрэнбург дае зразумець чытачу, што як быццам Ленін дапусціў магчымасць існавання розных Ідэальных напрамкаў у савецкім мастацтве.

Няправільна гэта, таварыш Эрэнбург! Вы добра ведаеце, што іменна Ленін выстаў прыпынкі Ідэальнасці і партыінасаці літаратуры і мастацтва. Гэта паста было гораца падтрыманна Горкі і ішчымі пэсменнікамі, якія ішчэ тады сталі на пазіцыі Савецкай улады, на пазіцыі

барацьбы за справу рабочага класа, на пазіцыі барацьбы за перамогу камунізма.

За партыінасаці, Ідэальнасці і мастацкае майстэрства Уладзімір Ільіч Ленін высока цаніў апоўстэце Максіма Горкага «Маці».

У мастацкім майстэрстве, у яснасці і дакладнасці Ідэальных пазіцыі — сіла мастацкіх твораў. Але, аказваецца, гэта не ўсім падабаецца. Часам Ідэальнасці створаў літаратуры і мастацтва атакуюць пад выглядам барацьбы з рытарычнасцю і Ідэальнасцю. У найбольш адкрытай форме такіх настроў праявіліся ў нататках Някрасава «Па абодва бакі акіяна», надрукаваных у часопісе «Новый мир». Ацэнаваючы фільм «Застава Ільіча», які яшчэ не выйшаў на экран, ён піша: «Я басконца ўдзячы Хуцыву і Шпалікаву, што

КІРАЎНІЦТВА ЛЕНІНСКАЙ ПАРТЫІ — ЗАЛОГ УСІХ НАШЫХ ПОСПЕХАЎ

Сярод асобных работнікаў можна пачуць рэзюмэ аб нейкай абсалютнай свабодзе асобы. Я не ведаю, што тут маюць на ўвазе, але лічу, што абсалютнай свабоды асобы не будзе ніколі, нават пры поўным камунізме. «Мы ў «абсалютны» не верым», — адказаў у свой час Уладзімір Ільіч Ленін прыхільнакам «абсалютнай свабоды» (Творы, том 32, стар. 479). І пры камунізме воля аднаго чалавека павіна падпарадкоўвацца волі ўсяго калектыву. Калі гэтага не будзе, дык анархічнае свавольства ўнесе разлад і дэзарганізуе жыццё грамадства. Без арганізацыйнай, накіроўваючай асновы не можа існаваць не толькі сацыялістычнае грамадства, але і ніякае грамадства, ніякай грамадскай сістэмы, нават самы маленькі калектыў людзей.

Німа патрэбы даказваць, што на ўсіх ступенях грамадскага развіцця, пачынаючы з першабытнага стану, людзі для здзябывання сродкаў для жыцця аб'ядноўваліся ў калектывы. А ў наш час, час атама, электронікі і кібернетыкі, аўтаматы, пачатковыя ліній, тым больш патрэбна дакладнасць, Ідэальнасць зладжанасці і арганізацыя ўсіх звышніх грамадскіх сістэмы як у сферы матэрыяльнай вытворчасці, так і ў галіне духоўнага жыцця. Толькі пры такіх умовах можна карыстацца ўсімі дабротамі навукі, якія стварае чалавек, і ставіць іх сабе на службу.

Ці могуць быць пры камунізме парушэнні грамадскага парадку, адхіленні ад волі калектыву? Могуць. Але, вядома, як адзінаквы факты. Нельга думаць, што будучы выключаны выпадкі псіхічнага захавання і што псіхічна хворыя людзі не могуць стаць парушальнікамі правіл супольнага жыцця. Не ведаю, якія, але, наўнона, нейкія сродкі будучы існаваць супраць выхадка вар'ятаў. Бо і цяпер існуе ўтаймавальная кашуля, якую наддзіюць на вар'ятаў. І тым самым пазабляюць іх магчымасці буніць і прыносіць шкоду сабе і тым, хто іх акружае.

У сучасных умовах нам даводзіцца весці ўпарта барацьбу супраць перахыткаў мінулага ўнутры краіны і адбываць атакі арганізаванага класавага ворага на міжнароднай арэне. Вось пра што мы не маем права забываць ні на адну хвіліну. А сёй-тэ справу штурхнуць нас на шлях мірнага Ідэалогічнага суснавання, падніць тую Ідэю «абсалютнай свабоды». Калі кожны будзе навязваць грамадству ў яснасці правіла для ўсіх свае суб'ектыўнасці погляды і дамагацца іх ажыццяўлення ўразрэз з агульнапрынятымі нормамі сацыялістычнага грамадства, гэта немінуча можа прывесці да дэзарганізацыі нармальнага жыцця людзей, дзейнасці грамадства. Грамадства не можа дапусціць анархіі і свавольства з боку каго б там ні было.

Кіруючай сілай сацыялістычнага грамадства з'яўляецца Камуністычная партыя Савецкага Саюза. Яна вызнае волю ўсяго савецкага народа, і барацьба за карысныя Інтэрэсы народа з'яўляецца мэтай і дзейнасці. Партыя карыстаецца давер'ем народа, якое яна завалава і забывае свай барацьбой, свай крывёю. І ўсё, што перашкаджае Інтэрэсам народа, партыя будзе аддзіць са шляху будаўніцтва камунізма. (Прыаглыб апладысментаў).

Німа неабходна разабрацца ў пытанні аб гуманізме, у тым, што і для каго добра і што для каго дрэнна. Тут, як і ва ўсім, мы падыходзім з класовага пункту погляду, з пазіцыі абароны Інтэрэсаў працоўных. У жыцці німа абсалютна добрага, пакуль на зямлі існуюць класы. Што добра для буржуазія, Імперыялістаў, тое дрэнна для рабочага класа і, наадварот, што добра для працоўных, таго не прызнаюць Імперыялісты, буржуазія.

Мы хачелі б, каб нашы прынцыпы добра разумелі ўсімі, асабліва тымі, хто спрабуе навязваць нам мірнае суснаванне ў галіне Ідэалогіі. У палітыцы жарты будзе не можа. Хто прапагандуе Ідэю мірнага суснавання ў Ідэалогіі, той аб'ектыўна спявае на пазіцыі антыкамунізма. Борат камунізма хачелі б наша Ідэальная рэзюліцыя. І дасягнуць гэтай свай канарнай мэты яны спрабуюць праз прапаганду мірнага суснавання Ідэалогіі, пры дапамозе гэтага «транжскага каля», якое яны былі б рады ўвесці да нас.

Мы ўпэўнены, што любыя спробы ворагаў сацыялізма і камунізма, накіраваныя супраць нашай марксісцка-ленінскай Ідэалогіі, разаб'юцца ад маналітнасці Ідэальнасці і палітычнае адзіства рабочага класа, калгаснага сяліства, народнай інтэлігенцыі нашай краіны. (Бурны апладысментаў).

Друк і радыё, літаратура, жываца, музыка, кіно, тэатр — вострая Ідэальна зброя нашай партыі. І яна клопаціцца аб тым, каб гэта яе зброя была заўсёды ў баявой гатоўнасці, трапіла ў ворагаў. Партыя нікому не дазволіць прытуляць гэтую зброю, аслабіць сілу яе ўздзеяння.

Савецкая літаратура і мастацтва развіваюцца пад неспарным кіраўніцтвам Камуністычнай партыі і Цэнтральнага Камітэта. Партыя выхавала выдатных, таленавітых надры пэсменнікаў, мастакоў, кампазітараў, работнікаў кіно і тэатра, якія непаўторна звязалі свае жыццё, сваю творчасць з ленінскай партыяй і народам.

Партыя, народ, Ленін — неаддзельныя. Справа Леніна — справа партыі і народа. Пра гэта добра сказаў выдатны паэт Уладзімір Маякоўскі:

«Партыя і Ленін — блізнецкі-браты —
што болей — матэры-історыя дзе?
Мы гаворым — Ленін.
— падразумеваем — партыя.
Мы гаворым — партыя,
— падразумеваем — Ленін».

Ленінска

ПРАМОВА ТАВАРЫША М. С. ХРУШЧОВА

было толькі ўраўняе насельніцтва, у той час як ад рук гітлераўскіх катаў там загнула ямаля рускіх, украінцаў і савецкіх людзей іншых нацыянальнасцей. З гэтага верша відаць, што аўтар яго не правіў палітычнае сталасць і выказаў няведанне гістарычных фактаў.

Каму і навошта спатрабілася паказваць справу такім чынам, што быццам бы насельніцтва ўраўняць нацыянальнасці ў нашай краіне некім ўшыльчелам. Гэта няпраўда. З дня Кастрычніцкай рэвалюцыі ў нашай краіне ўраўняць адноснае знаходжання ў роўным становішчы з усімі іншымі народамі СССР. У нас не існуе ўраўняскага пытання, а тым, хто выдумляе яго, плаць з чужога голасу.

Што датычыць рускага рабочага класа, дык ён і да рэвалюцыі быў непрымырым ворагам усялякага нацыянальнага прыгнечання, у тым ліку і антысемітызму.

У дарэалюцыйны час я жыў сярод шахцёрцаў. Рабочы ганюлілі тых, хто ўдзельнічаў у ўраўняскай барацьбе. Натхніцельныя парамы былі самі дарэалюцыйныя ўрады, капіталісты, памешчыкі і буржуазія. Ім патрэбны былі парамы як сродак адцягнення працоўных ад рэвалюцыйнай барацьбы. Арганізатарамі парамы былі паліцыя, жандармерыя, чарнасошныя, якія вербавалі грамілі срод папакіа грамадства, дэкасправаныя элементы. У гарадах іх агеітурай былі многія дварнікі.

Вось, напрыклад, вядомага рэвалюцыянера-бальшавіка тав. Ваўмана, які не быў ўраўнем, забіў у Маскве дварніка на заданню жандармерыі.

У выдатнай апавесці Горькага «Маці» чудова паказаны інтэрнацыяналізм рабочага класа Расіі. У радак рабочых-рэвалюцыянераў знаходзіцца прадстаўнік розных нацыянальнасцей. Успомніце хоць бы рускага рабочага Паўла Уласава і Украінца Андрэя Находку.

Маё дзяцінства і юнацтва прайшлі ў Юзаўчыні, у якой жылі тады многа ўраўняў. На заводзе некаторы час я працаваў памочнікам слесаря Якава Ісакавіча Куцківа. Ён быў кваліфікаваным рабочым. Сярод рабочых завода былі і іншыя ўраўняў. Памітаю, што ліцейчыкам меднага ліцця працаваў ўраўняў, а гэта ліцейца тады вельмі высокай кваліфікацыі. Ён часта бачыў гэтага ліцейчыка. Ён, ядзец, быў чалавечам рэлігійным і на суботы не працаваў, але паколькі ўсе ўраўняў, рускія і іншыя працавалі, дык і ён прыходзіў у ліцейную правадзіць там вельмі дзень, хоць у рабоче не прымаў удзелу. (Смех у залі).

На заводзе працавалі рускія, украінцы, ўраўняў, паліцыя, латышы, эстонцы і іншыя. Ніхто нават не ведаў часам, якой нацыянальнасці той ці іншы рабочы. Сярод рабочых усіх нацыянальнасцей адносны былі таварышы.

Вось гэта і ёсць класавая адзінства, пралетарскі інтэрнацыяналізм.

Калі я быў у Злучаных Штатах Амерыкі і ехаў у машыне ў Лос-Анжэлэс, да нас сеў, як ён наваўся, наместнік мэра горада. Ён гаварыў па-руску, не вельмі чыста, але досыць свабодна. У паглядзе на яго і сьмітаў.

— Адкуль Вы ведаеце рускую мову?

— А як жа, я ў Растове жыў, мой бацька быў купцом другой гільдыі.

Там і ў Пейярбургу жылі, і ўсюды, дзе хачелі.

Вось бачыце, аказваецца, ўраўняў Куцкіў, з якім я працаваў на заводзе, не мог у царскі час жыць там, дзе ён хацеў бы, а вольна такі ўраўняў, як бацька наместніка мэра горада Лос-Анжэлэса, мог жыць, дзе ён хацеў.

Так царскі ўрад разглядаў нацыянальнае пытанне; ён таксама падыходзіў да яго з класавога пункту гледжання. І таму ўраўняў — буйныя гандляры, капіталісты мелі права жыць усюды, а вольна ўраўняўскія беднаці — яна падзяляла аднолькава лёс з рускімі, украінскімі і іншымі рабочымі; іны павінны былі працаваць, жыць у халупах і неслі царскі падвольны працы, як і ўсе народы царскай Расіі.

Розныя людзі паводзілі сябе па-рознаму і ў першы Аўчыннай ваіны супраць фашысцкіх захопнікаў. У тым ліку было ямаля праўдзена гераізму, у тым ліку і ўраўняў. Заслужаным з іх прысвоена званне Героя Савецкага Саюза, многія былі ўзнагароджаны ордэнамі і медалямі. Называў былі прыкладу Героя Савецкага Саюза генерала Крайзера. Ён быў наместнікам камандуючага другой гвардыйскай арміяй у час вялікай бітвы на Волзе, удзельнічаў у баях за вызваленне Данбаса і Крымса. Цяпер генерал Крайзер з'яўляецца камандуючым войскамі на Далёкім Усходзе.

Былі і выпадкі здрадніцтва з боку людзей розных нацыянальнасцей. Магу прывесці вам такі факт. Калі была акружана групоўка Паўлюса і потым разгромлена, — ва ўзніцці ў палон штаба Паўлюса прымаў дэда ўдзельнічаў, якой камандаваў генерал Шумілаў, а членам Ваеннага Савета быў генерал Сярдзюк. Ён пазваніў мне і гаворыць, што сярод палонных, якіх захавалі са штабам Паўлюса, аказваў былі інструктар Кіеўскага гарадскога камітэта камсамола Коган. Пытаю:

— Як ён мог трапіць туды, вы не памыліліся?

— Не, не памыліўся, — гаворыць тав. Сярдзюк. — Гэты Коган быў перакладчыкам пры штабе Паўлюса.

Ва ўзніцці ў палон Паўлюса ўдзельнічала механізаваная брыгада, камандзірам якой быў палкоўнік Бурмакоў, а камісарам гэтай брыгады — тав. Вінакур. Ён быў нацыянальнасці Вінакура я ведаў яшчэ з 1931 года, калі працаваў сакратаром Баўманскага райкома партыі Масквы, а ён быў сакратаром партыйнай яўнкі на масла-лонным заводзе.

Атрымаўшы так: адзін ўраўняў — служыць перакладчыкам пры штабе Паўлюса, а другі ўраўняў ў саставе палонных войск удзельнічае ва ўзніцці ў палон Паўлюса і яго перакладчыка.

Учкіні людзей ацэньваюць не з нацыянальнага, а з класовага пункту гледжання.

Не ў Інтэрнасе нашай справы вышукваць у сметніках мінулае прыклады рознагалоссяў паміж працоўнымі розных нацыянальнасцей. Не на іх ляжыць адказнасць за распаўсюджванне нацыянальнай варожасці і за нацыянальнае прыгнечанне. Гэта — справа рук эксплуатацыйных класаў. А што датычыць здрадніцтваў Інтэрнасаў рэвалюцыі, дык наёмныя слугі царызму, памешчыкаў і буржуазіі вербавалі іх усюды і знаходзілі праджа-

ныя душы сярод людзей розных нацыянальнасцей. Недарэчна прыпісваць рускаму народу вольна за брудныя праваднікі чарнасошнасці, але гэтак жа недарэчна было ўскладаць адказнасць на ўвесь ўраўняўскі народ за нацыяналізм і сьлінак «Бунда», за правадніцтва Азефа і Жыгомлірскага («Атлюва»), за розныя ўраўняўскія арганізацыі, званыя ў свой час з «зубатаўцамі» і царскай ахраркай.

Наша ленынская партыя паслядоўна праводзіць палітыку дружбы паміж усімі народамі, выходзіць савецкіх людзей у духу Інтэрнацыяналізму, непрымысціма да ўсіх і ўсялякіх праўдзенаў расавай дыскрымінацыі, нацыянальнай варожасці. Вялікі і высокародны Ідэал Інтэрнацыяналізму, брацтва народаў усталяўвае наша мастацтва.

Важнае пытанне — пазедка нашых творчых работнікаў у зарубежныя краіны. Цэнтральны Камітэт партыі надае такім пазедкам вялікае значэнне. Трэба, каб савецкія пісьменнікі маглі знаць іныя бачныя жыццё народы розных краін, каб іныя стваралі творы пра жыццё і барацьбу працоўных, супраць імперыялізму і каланіялізму, за мір, свабоду і шчасце народаў. Творы савецкай літаратуры і мастацтва, прасякнутыя духам Інтэрнацыяналізму, прадэстаўляюць жыццё і барацьбу народаў сацыялістычных краін.

Аднак бываюць такія выпадкі, калі пазедкі літаратараў у зарубежныя краіны не толькі не прыносяць карысці, але і паварочваюцца супраць Інтэрнасаў нашай краіны.

Знаёмшыся з матэрыяламі пра выступленні некаторых савецкіх пісьменнікаў за граніцай і не можаш зразумець, чым яны закляпочаюць, ці то тым, каб расказаць праўду аб поспехах савецкага народа, ці то тым, каб спадкадзіць зарубежнай буржуазнай публіцы што б там ні было. Такія «турстыцы» раздуваюць напругу і налева свае Інтэр'ю розным буржуазным, у тым ліку і самым рэакцыйным газетам, часопісам і інфармацыйным агеітцам, у якіх са здаўляючай безадказнасцю распаўсюджаюць выдумкі аб жыцці ў роднай краіне.

Непрыемнае ўражанне пакінула пазедка пісьменнікаў В. Нікрасава, К. Паўстоўскага і А. Ваўнянскага ў Францыі. Неазіроўны быў у сваіх заявах В. Катвэў у час пазедкі па Амерыцы.

Пачынаўся за граніцай істоткага чалавека, называў яго «Ісмаілам новай эпохі» ці яшчэ якнебудзь у гэтым духу, ён і забудзе, адкуль, куды і навошта прыхаў, і вачне пазедкі недарэчнасці.

Усім нядуша пазедкі Геруеніі Ёўтушэнка зрабіў пазедку ў Заходнюю Германію і ў Францыю. Ён толькі што вырнуўся з Парыжа, дзе выступаў перад шматлікімі аўдыторыямі рабочых, студэнтаў, сяброў Савецкага Саюза. Тав. Ёўтушэнка, трэба адказаць яму належнае, у час гэтай пазедкі паводзіў сябе дастойна. Але і ён, калі вярнуўся часопіс «Летр Франса», таксама не ўтрымаўся ад спакусы заслужыць пахламу буржуазнай публіцы.

Пазедкі дзіўным чынам інфармаваў сваіх слухачоў аб адноснасці ў нас у краіне да яго вершы «Баў Яр», паведамляўшы імі што яго вершы прыняты народам, а крытыкавалі яго дамытнікі. Але ж шырока ведаюць, што вершы тав. Ёўтушэнка крытыкавалі камуністы. Як жа можна забываць пра гэта і не рабіць для сябе вывадаў?

Буржуазны мастацтва хваліць некаторых нашых работнікаў і інтэрнасаў за тое, што яны не спрабуюць, як савецкія гэты друк, «прыкрываючыся агнём дыялектычных трукцаў, пераходзіць у адступленне», калі іх назіранні не адпавядаюць «партыйнай дактрыне».

Крыўдана такая пахвала для савецкага чалавека. Уладзімір Ільч Ленін любіў прыводзіць чудовыя словы пазедкі Нікрасава:

Он ловит звуки одобренья,
Не в сладком ропоте хвалы,
А в диких криках озлобленья.

Гэта напасаў таварыш Нікрасаў, але не гэты Нікрасаў, а той Нікрасаў, якога ўсе ведаюць. (Смех у залі. Апладысменты).

Усім неабходна разумець час, у які мы жывём. Сацыялізм перамог поўнасцю і канчаткова ў нашай краіне. Цяпер межы сацыялізма распуснаты шырока. Армія будаўніцаў сацыялізму і камунізму налічвае ў сваіх радак больш як мільярд людзей. А на зямным шары жыць больш як тры мільярд.

Калі нашы сілы растуць, дык і вораг не дрэмле. Ён у старах перад растуць сілай сацыялізма аслоня вострыцы сваю зброю супраць краін сацыялізма для ваіны, якую ён рытуе. Ворагі камунізму ўскладаюць на іх Ідэалістычны дыверсіў і варажэй убацьку мзгу? Палёгна, якая прыходзіць, калі чы чыкане сьпіраўжываецца? Муціць, і першае, і другое, і трэцяе... Але адначасна нешта было і яшчэ. Так, я адчуў — сілы мае палоблялі і я іппер больш шчыра ведаю, як і што мне рабіць.

Гэтак, відаць, заўсёды бывае, калі мы чуюм голас партыі. Як добра, што ў нас быў Ленін і што ёсць такая партыя!

Потым прыйшоў роздум.

Так, шмат якія папрокі, што зрабіў М. С. Хрушчоў некаторым літаратарам і работнікам мастацтва, маюць непасрэднае дачыненне да нас.

Асобныя нашы літаратары ў сваіх тэарэтычных лабуваваннях пачалі выходзіць з маўляўкага прызнання, што суснаванне розных Ідэалогій — магчымае роч. Нібыта такое суснаванне магло быць без здачы зававаных пазіцыі, без парашання маральна-палітычнага адзінства нашага народа.

Пачуліся галасы і пра тое, што надшышоў час, калі моладзь мае права (больш таго — гэта, маўляў, ё абавязак) пераацніць спадчыну сваіх бацькоў. Так, маўляў, было, так і будзе. Нібыта суларэансціці між палкаленнімі ў грамадстве астальні колішнія, дарэалюцыйныя.

Бясспрэчна, культ асобы Сталіна нанёс вялікую шкоду нашай мастацкай літаратуры і духоўнаму развіццю савецкіх людзей, яко, дарчы, адлюстроўвае і выяўляе

ПАРТЫЯ НАТХНЯЕ, ПАРТЫЯ ПАКІРОЎВАЕ У ІМЯ НАРОДА

Кожны з нас, працаўнікоў літаратуры і мастацтва, і тым, што былі на сустрэчах з кіраўнікмі партыі і ўрада, і тым, што пазнаёмліліся са зместам гэтых сустрэч па нашым жаданнем — працаваць яшчэ лепш у імя свайго народа, у славу свайго Радзімы.

Прамова М. С. Хрушчова вельмі выразна азначыла абавязкі кожнага мастака перад сваім народам. Партыйнасць савецкай літаратуры, яе скраваа этнакіраванасць дапамагаюць стварэнню твораў, патрэбных нашаму народу, і забяспечыць яе ад розных хібаў, ад непатрэбнага крыўлення.

Мы, беларускія пісьменнікі, з вялікай радасцю сустракаем класічныя парады і ўказанні партыі і адчуваем сябе натхнёнымі на працу яшчэ больш упартую і яшчэ больш адказную.

Пятрусь БРОУКА.

ШЛЯХ ДА ЮНЫХ СЭРЦАЎ

Партыя і ўрад даручылі нам адказную і пачасную справу — выхаванне моладзі, плянэраў і школьнікаў усебакова развітым грамадзянамі нашай Радзімы, якія будуць не толькі будаваць новы светлы будынак камунізма, але і жыць у ім. Наша мастацтва заклікае праўдзівую адлюстроўваць рэальны свет ва ўсёй яго шматграннасці.

Прамова таварыша М. С. Хрушчова, як прамень зрыгага маюка, паказвае нам правільны шлях у творчасці. Толькі рэалістычнае мастацтва знаходзіць водгук у сэрцах гледачоў. Спраўданае мастацтва, а не фармілістычны выкрутас заўсёды было і будзе той глебай, на якой квітнеюць розныя жанры, творчыя пошчы і стылі.

Зразумела, што ў пачаснай справе выхавання юнага гледача нам, дзечкам сцэны, павінны памагаць пісьменнікі і драматургі. Мы чакаем ад нас, дарэгі сябры, п'ес, у якіх былі б вобразы, варты пераймання для нашых юных гледачоў і моладзі.

Ул. ГОВАР-БАНДАРЭНКА,
заслужаны артыст БССР, артыст
Тэатра юнага гледача.

ПРАЎДЗЕ НАШАЙ — ЗМАГАЦЦА ЗА КАМУНІЗМ

Цяжка адразу акрэсліць адчуванне, якое ўзнікла і пачало расці ў мяне, калі я прачытаў прамову М. С. Хрушчова і Л. Ф. Ільчова.

Спраўдзі, што гэта было? Удзячнасць за тое, што пачуў словы, якія шукаў сам? Захапленне мудрасцю і дасціпнасцю гэтых слоў? Радасць, што глебаў уседаў ісціў і варажэй убацьку мзгу? Палёгна, якая прыходзіць, калі чы чыкане сьпіраўжываецца? Муціць, і першае, і другое, і трэцяе... Але адначасна нешта было і яшчэ. Так, я адчуў — сілы мае палоблялі і я іппер больш шчыра ведаю, як і што мне рабіць.

Гэтак, відаць, заўсёды бывае, калі мы чуюм голас партыі. Як добра, што ў нас быў Ленін і што ёсць такая партыя!

Потым прыйшоў роздум.

Так, шмат якія папрокі, што зрабіў М. С. Хрушчоў некаторым літаратарам і работнікам мастацтва, маюць непасрэднае дачыненне да нас.

Асобныя нашы літаратары ў сваіх тэарэтычных лабуваваннях пачалі выходзіць з маўляўкага прызнання, што суснаванне розных Ідэалогій — магчымае роч. Нібыта такое суснаванне магло быць без здачы зававаных пазіцыі, без парашання маральна-палітычнага адзінства нашага народа.

Пачуліся галасы і пра тое, што надшышоў час, калі моладзь мае права (больш таго — гэта, маўляў, ё абавязак) пераацніць спадчыну сваіх бацькоў. Так, маўляў, было, так і будзе. Нібыта суларэансціці між палкаленнімі ў грамадстве астальні колішнія, дарэалюцыйныя.

Бясспрэчна, культ асобы Сталіна нанёс вялікую шкоду нашай мастацкай літаратуры і духоўнаму развіццю савецкіх людзей, яко, дарчы, адлюстроўвае і выяўляе

НЕЗАБЫЎНАЯ СУСТРЭЧА

Два дні сакавіка, на працягу якіх я меў шчасце прысутнічаць у Крамлі на сустрэчы кіраўнікоў партыі і ўрада з дзечкамі літаратуры і мастацтва, застануцца ў маёй памяці на ўсё жыццё. На гэтай сустрэчы шмат было вельмі цікавых і змястоўных выступленняў, прасякнутых глыбокай усхваляванасцю за далейшае развіццё нашай літаратуры і мастацтва. Вышэйшым момантам гэтых размоў была прамова М. С. Хрушчова, дзе з івай — сілай акрэслены вызначаны Праграмай Камуністычнай партыі напрамак, у якім павінны развівацца савецкая літаратура і мастацтва.

«У бітве за камунізм, якую мы вядзем, — сказаў М. С. Хрушчоў, — важнейшае значэнне мае выхаванне ўсіх людзей у духу камуністычных Ідэалаў». У вырашэнні гэтай пачаснай задачы наша партыя надае вялікую ролю савецкай літаратуры і мастацтву. І мяне, як і ўсіх работнікаў мастацкага фронту, глыбока радуе, што «партыя, — як сказаў таварыш Хрушчоў, — яе Цэнтральны Камітэт лічаць, што савецкая літаратура і мастацтва развіваюцца паспяхова і ў асноўным добра выконваюць свае задачы». Але партыя адначасна і папярэджае нас, што «было б вельмі шкодным перабольшваць пельмі літаратуры і мастацтва і не бачыць сур'ёзных недахопаў у рабо-

це пісьменнікаў, мастакоў, кампазітараў, дзечкоў кіно і тэатра». З абурэннем і гневам гаварылі выступаўшы на сустрэчы работнікі літаратуры і мастацтва аб тых вельмі сур'ёзных недахопах, а часамі і глыбокіх Ідэальных зрывах, якія маюць месца ў творчасці пасоўных пісьменнікаў і мастакоў. І гэтыя навуцкія нерга не падзяляць усім, для каго дорага Ідэальная чыстата і мастацкая якасць нашай літаратуры і мастацтва.

На сустрэчы ў Крамлі М. С. Хрушчоў і другія кіраўнікі партыі і ўрада з ленынскай прыпынкасцю і ленынскімі клопатамі аб літаратуры і мастацтве падверлі сур'ёзную крытыку так званую «праблему бачкоў і дзечкаў», «старыю» мірнага суснавання розных Ідэальных плыняў і іншых адхлінені ад прынцыпаў сацыялістычнага рэалізму. У прамове М. С. Хрушчова пераканаўча паказана, што падобныя тэорыі і творчыя практыка ў духу такіх тэорыі не сумяшчальныя з нашай Ідэалогіяй, што яны шкодны для Ідэальнай маналітысці савецкага народа. «Наш народ і партыя, — сказаў таварыш Хрушчоў, — не пацярпяць ніякіх пазыгнаніяў на гэта маналітыс адзінства». Гэтыя словы былі сустрэты ўсім прысутнымі працяглым адзінадушным воплескам.

Пятро ГЛЕБКА.

ПРАВІЛЬНА! ДЗЯКУЙ!

З хваляваннем прачытаў я прамову Мікіты Сяргеевіча Хрушчова на сустрэчы кіраўнікоў партыі і ўрада з дзечкамі літаратуры і мастацтва. Адбылася сур'ёзная і патрэбная размова пра лёс і шлях развіцця нашай культуры. Мне здаецца, няма ў нас такога чалавека, які б застаўся абываемым да гэтай размовы, які б не ўспрыняў яе як вельмі своечасовае, надзённую, набабелую.

Мне 21 год. Я шпілёўчык і студэнт вярчэння аддзялення журналістыкі Беларускага ўніверсітэта. Я вельмі люблю савецкую літаратуру і мастацтва, уважліва сачу за навінкамі пазіі і прозы, тэатра і кіно. І, паўтарю, пераканаў, што размова, праведзеная партыяй, надзвычайна паспела. Пад выкладам пошукаў новага ў нашай літаратуры, у нашым мастацтве пачалі ўзнікаць галавы нездаровай і чужой народу з'явы.

Так, нездаровай і чужой народу. Я гавару гэта з пазіцыі моладзі, з пазіцыі таго пакалення, на якое звычайна ківаюць прыхільнікі фармілізму і абстракцыянізму. Спрабуючы апраўдаць свае выверты, яны звычайна гавораць, нібыта моладзь іх разумее і падтрымлівае. Няпраўда гэтай Нікоме не ўдасца падзяліць наш народ на бачкоў, якія «не разумеюць», і на дзечкаў, якія «разумеюць». Дарэмна пачуць зрабіць такі падзел.

Моладзь наша была і застаецца вернай рэвалюцыйным традыцыям бачкоў. Імяна таму мы шыра гаворым сёння партыі: Правільна! Дзякуй!

Міхал БАЖЭНАЎ,
шпілёўчык друкарні выдавецтва «Звязда».

ВЯЛІКАЯ АДКАЗНАСЦЬ

Калі прыйшлі ў Мінск нядзельныя нумары цэнтральных газет з прамовай таварыша М. С. Хрушчова на сустрэчы кіраўнікоў партыі і ўрада з прадстаўнікамі мастацкай Інтэлігенцыі, Тэатр Імя Янкі Купалы ў гэты дзень даваў вынікі спектакля ў Смаленскай. Трэба было бачыць, якія вялікі ўздзім выклікала гэтая сустрэча сярод куналаўцаў. Да пачатку спектакля і пасля яго ацэнкі жыцця абмяняваліся думкамі аб праблемах далейшага развіцця савецкай літаратуры і мастацтва.

Вялікая адказнасць ускладаецца на нас, работнікаў тэатра — носьбітаў высокай узорнай культуры і прапаведніцкай сапраўдных мастацкіх каштоўнасцей сярод шырокай народнай масы. Мы павінны ўвесь час узбагачаць свой рэпертуар лепшымі класікамі і сучаснымі п'есамі, бо рэпертуар — гэта мастацкае і палітычнае аблічча кожнага мастацкага калектыву; усяляк класіфікацыя аб выхаванні нашай творчай змены.

З задавальненнем успрымаеш тыя месцы прамовы М. С. Хрушчова, дзе бяглістася крытыкасця захаленне некаторай часткі моладзі ультрасучаснымі танцамі. Я сам не аднойчы быў сведкам таго, як на вечарах адначасна асобныя малядыя людзі, жадаючы вылучыцца з навакольнага асяроддзя, пачынаюць танцаваць такія «модныя» танцы, ад якіх літаратурна ўсіх кароціць, — настолькі іх рухі непрыстойныя. Нам патрэбна змаганьне за чысціню танцавальнай культуры, за ўсё добрае і высокароднае ў штодзённым жыцці і бітце.

З. СТОМА,
Народны артыст БССР.

Уладзімір ЖДАНАЎ,
наместнік галоўнага рэдактара
«Літаратурнай энцыклапедыі»

Чытачы пераканаўча дамагалі сваю цікавасць да выдання Кароткай літаратурнай энцыклапедыі, у складанні якой прынялі ўдзел галоўныя савецкія пісьменнікі і літаратуразнаўцы. За некалькі месяцаў яны раскпілі тысячы перагавораў і 120 тысяч энцыклапедыяў.

Што ж уявіла сабою новая энцыклапедыя? На пытанне нарэдактара А. Д. Лыдыніна Бірманскай адказаў наместнік галоўнага рэдактара Уладзімір Жданав.

ДЗЕВЯЦЬ ТЫСЯЧ ІМЕНАЎ

РЫТУЕЦЦА ДРУГІ ТОМ КАРОТКАЙ ЛІТАРАТУРНАЙ ЭНЦЫКЛАПЕДЫІ

Кова-літаратурным часопісе «Руская літаратура» ўрадавала менш. Аўтар артыкула дэкарае рэдакцыю за проруку. На старонках першага тома ён не сустраў многіх пісьменнікаў мінулага стагоддзя. Што ж, наша энцыклапедыя і не прэтэндуе на вычарпальныя звесткі аб літаратуры. Гэта ўжо задача будучага шматтомнага выдання. Не выключана, што да яго складання прыступіць пасля завяршэння Кароткай энцыклапедыі.

А вось якая рэцэнзія. Югаслаўскі крытык у адной з сербскіх газет (дарчы, і том ужо даўно атрыманы зарубежнымі чытачамі) адзначае з задавальненнем, што ў ім шырока прадстаўлены югаслаўскія пісьменнікі, іх творчасці дадзена аб'ектыўная ацэнка. Бразільская газета ў такім жа духу піша пра тры раздзелы энцыклапедыі, якія змяшчаюць літаратуру Бразіліі. Здавалася б, можна павіншаваць сябе з удачай. Але з рэдакцыйнай пошты мы даведаемся і пра

нуліся шырока дыспуты, разгарэліся спрэчкі...

А калі з'явіўся на свет першы чарнавы арыянтжгі, яго зноў калектыўна абмяркоўвалі, уносілі папраўкі, дапаўнялі. Дапаўнялі не толькі та, што ў памяці нечакана выплывала імя таго ці іншага пісьменніка. Мы не паспелі за бурнай плыню жыцця, яко, ўзімала на грэбень літаратурнае ўзвышша то новых твораў, то новых аўтараў. Пакуль складалі першы том, складала літаратурная рэпутацыя пазедкі Андрэя Ваўнянскага, драматурга Аляксандра Валодзіна, пісьменніка Васіля Аксёнава.